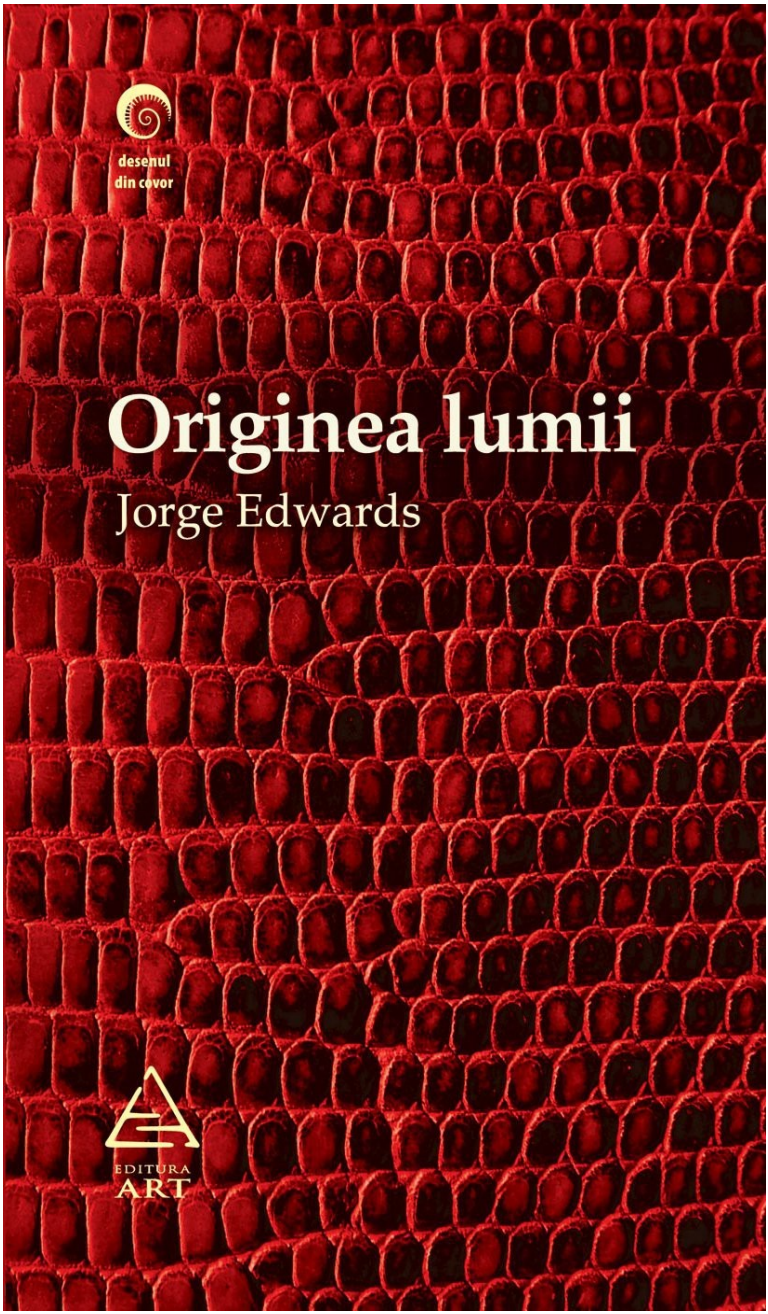
desenul
din covor
Originea lumii
Jorge Edwards
EDITURA
ART

JORGE EDWARDS (n. 1931), este unul dintre cei mai mari scriitori de expresie spaniolă ai zilelor noastre. A studiat Dreptul şi Filosofia şi a fost membru al corpului diplomatic chilian din 1958 până la lovitura de stat a generalului Pinochet din 1973. Romanul *Persona non grata,* apărut în 1973, scris în urma experienţei de ataşat însărcinat cu afaceri la ambasada statului Chile în Cuba la începutul anilor ’70, i-a adus notorietatea internaţională, creând şi controverse în lumea literară şi politică a Americii Latine.

A scris povestiri (*El patio,* 1952; *Gente de la ciudad,* 1961; *Las máscaras,* 1967; *Temas y variaciones,* 1969; *Fantasmas de carne y hueso,* 1993), romane (*El peso de la noche,* 1965; *Persona non grata,* 1973; *Los convidados de piedra,* 1978; *El museo de cera,* 1981; *La mujer imaginaria,* 1985; *El anfitrión,* 1987; *El origen del mundo,* 1996 – *Originea lumii; El sueño de la historia,* 2000; *El inútil de la familia,* 2004; *La Casa de Dostoievsky,* 2008 – apărut în limba română sub titlul *Casa lui Dostoievski,* traducere de Ileana Scipione, Editura Art, 2009), memorii, publicistică, eseuri şi biografii (cea mai cunoscută fiind *Adiós*, *poeta,* 1990, o biografie anecdotică a lui Pablo Neruda, de care l-a legat o strânsă prietenie). A fost profesor invitat al unor universităţi americane şi europene şi preşedintele comitetului de luptă împotriva cenzurii, fondat în anii dictaturii din Chile. A primit numeroase premii şi distincţii, printre care şi Premiul Cervantes (1999), cea mai înaltă distincţie literară din lumea hispanică.

Jorge Edwards

Originea lumii

Traducere din limba spaniolă de
Luminiţa Marcu

EDITURA
ART

Jorge Edwards
El origen del mundo

© Jorge Edwards, 1996

Ediţia românească a fost publicată prin Literarische Agentur Michael Gaeb, cu sprijinul Agenţiei Literare Livia Stoia.

© Editura ART, 2012, pentru prezenta ediţie

I

„Nu eşti nicăieri atunci când vrei
să fii peste tot.”
SENECA

TOTUL A ÎNCEPUT LUNI sau marţi, săptămâna trecută, în faţa tabloului. A început cu o întâmplare neaşteptată şi cu o întrebare. Nu fusese mai mult decât o glumă, dar, după noaptea de luni de săptămâna asta, după descoperirea cadavrului, acea glumă, care mie nu-mi ieşise din minte, căpătase nuanţe mai degrabă neliniştitoare decât frivole. Nuanţe mai obscure, ca să spun aşa.

— Ştii ceva? am întrebat-o pe Silvia în şoaptă, privind tabloul din marea sală Courbet.

— Ce anume?

— Seamănă foarte bine cu tine.

— Eşti nebun! a izbucnit Silvia, roşind ca o fetişcană, mai iritată decât m-aş fi aşteptat, şi uitându-se în jur, pentru că turiştii spanioli nu lipseau niciodată, mai ales în acea perioadă a anului.

— Dar uită-te, e aceeaşi burticică – i-am spus tulburat, dar râzând şi gândindu-mă că spaniolii n-o să înţeleagă chilenismul –, şi aceeaşi carnaţie grăsuţă, bine făcută, şi aproape acelaşi păr, aceeaşi…

— Porc bătrân, a sărit Silvia, la fel de iritată, taci din gură! Şi a luat-o spre ieşire prin mijlocul sălii, printre animalele de bronz care obişnuiau să populeze saloanele bunicilor noastre, care trecuseră, de-a lungul timpului, între brânciuri şi şoapte, prin nenumărate vânzări la licitaţie: câini căzuţi pe gânduri, mistreţi cu colţi, lei somnolenţi.

— Felipe Díaz, am ţinut-o pe a mea, ca şi cum nu m-aş fi putut opri, are obiceiul să-şi fotografieze amantele dezbrăcate şi în poziţii obscene.

— De unde ai scos-o pe asta? m-a întrebat ea, ceva mai liniştită, cel puţin după expresia ochilor, dar fără ca iritarea de dinainte să-i fi trecut.

— Mi-a povestit Alfredo, un adevărat expert în poveşti de-ale lui Felipe.

— E ciudat, a murmurat Silvia, dusă pe gânduri. Se fac

patru duminici, o lună întreagă, de când Felipe n-a mai venit la prânz la noi şi nici n-a mai dat vreun semn de viaţă.

— Ar trebui să-l sunăm, am zis.

— L-am sunat eu deja de câteva ori, a spus Silvia, i-am lăsat şi un mesaj pe robot şi nu s-a obosit să răspundă. I s-o fi întâmplat ceva?

În realitate m-a deranjat, deşi n-ar fi avut de ce să mă deranjeze dacă n-aş fi început de fapt să bănuiesc ceva încă de pe atunci, anume faptul că Silvia îl sunase şi nu-mi spusese nimic. Am rămas pe gânduri. Am legat întâmplarea, într-un fel greu de explicat chiar şi faţă de mine însumi, de tablou. În acea noapte am rugat-o să se aşeze în poziţia modelului din tablou, în poziţia exactă, adică întinsă pe spate, dezbrăcată, cu picioarele grăsuţe desfăcute, cu faţa acoperită de cearşafuri. Am scos chiar o reproducere micuţă din buzunarul pijamalei, pentru că avusesem grijă s-o pun în buzunar, ceea ce în termeni penali s-ar numi intenţie (premeditare!), şi am examinat-o atent.

— Chiar nu ştiu ce muscă te-a înţepat, a răbufnit ea.

— De ce să nu ne bucurăm, am răspuns eu, la acest nivel, aşa bătrâni cum suntem, sau cum sunt eu, mai bine zis…

— *S'il te plaît*! mi-a tăiat-o ea.

— … să ne bucurăm, zic, de acest nemaipomenit stimulent erotic? Chiar mă gândesc că aş putea să te fotografiez. *À la Felipe Díaz...*

Cum avea faţa ascunsă, a scos un chicotit printre cearşafuri, un chicotit indescifrabil, înfundat în rufărie, cu ceva adolescentin în el, aşa ca la şcoala de fete dintr-o mănăstire.

— Sau preferi să te fotografieze Felipe Díaz însuşi…?

— Hai, te rog, lasă-mă să mă culc, mi-a zis mimând implorarea. Sunt destul de obosită.

A doua sau a treia zi, Felipe Díaz a răspuns mesajelor lăsate de Silvia, pe la ora patru, ora la care noi ne facem siesta, obicei sacru pe care el îl ştia foarte bine. Şi-a lăsat mesajul pe robot şi când Silvia l-a sunat înapoi, seara, dispăruse din nou. Parcă ar fi vrut de fapt în mod intenţionat să rupă contactul cu noi şi trebuie să spun că m-am simţit dezgustat şi ofensat. Nu i-am spus nimic despre asta Silviei, ca să nu mai pun gaz pe foc şi pentru că intuiam perfect – şi asta de mult timp, fără să fi fost nevoie de episodul de luni seara – că acest subiect, pentru ea, era mai delicat, mai sensibil, mai complex decât pentru mine. Mult mai sensibil şi mult mai complex!

— Cel puţin e în viaţă, a suspinat Silvia, iar eu am spus la fel, deşi cu o cu totul altă intonaţie: „Cel puţin e în viaţă!”

Era în viaţă, dar eu mai aveam şi o altă intuiţie, suprapusă peste cea dinainte, o intuiţie ce îmi provoca senzaţii de perplexitate şi, în afară de perplexitate, de angoasă profundă, ca şi cum mi-ar fi distrus toate algoritmurile, certitudinile cele mai elementare: aceea că nu avea să mai fie mult timp aşa. Intuiţie confirmată, după cum avea să se vadă, câteva zile mai târziu. Felipe împlinise de ceva vreme cincizeci de ani şi cred că depăşise chiar, de o bună bucată, şi mijlocul decadei a cincea. Oamenii care trăiesc ca Felipe se trec repede, mă gândeam eu, cu alte cuvinte el deja trăia cu împrumut, la mila Domnului (cum se zice în Iquique). Dar gândeam aşa, trebuie să recunosc, şi dintr-o deformaţie profesională. Noi, medicii, avem obiceiul să credem că regulile medicinei sunt bune de ceva şi că încălcarea lor duce la pedeapsă aplicată prompt de către un zeu numai al nostru, ocult. De câte ori ne întâlnim cu câte unul care pare să fi scăpat din această ecuaţie, cu cineva care e nepăsător la predicţiunile noastre, cu unul care bea ca un cazac, de pildă, şi cu toate astea are ficatul perfect, care mănâncă

gras şi nu se îngraşă, ne prefacem că îl lăudăm pentru vigoarea lui, pentru sănătatea lui de invidiat, dar pe dinăuntru ne enervăm, ne simţim minţiţi în mod arbitrar şi injust. Sfaturile noastre pline de bun-simţ, îndemnurile noastre la prudenţă, pline de îngrijorare, capătă un ton ridicol. La ce bun să ne facem atâtea griji, când iată!

Vorbea din mine deci deformaţia profesională sau, şi mai bine, deformaţia ideologică. Fusesem toată viaţa, cel puţin toată viaţa mea matură, profesională, sclavul unei forme extreme de raţionalitate, al unui sistem global, total şi totalizant, de gândire şi de comportament. Credeam că mă mai eliberasem spre bătrâneţe, dar monstrul dogmatic, în cel mai neaşteptat moment, se trezea şi mişca cu ultimele puteri în bietul meu cap. Aşadar, Felipe îşi făcuse din nou apariţia brusc, ieşise la suprafaţă din adâncurile propriului haos, din delirul său aparent atât de liniştit (doar aparent!), iar eu mi-am dat seama din prima clipă că deja era altul. În zilele în care nu ne văzuserăm, el începuse să coboare în abis, în infern şi avea deja un picior în cealaltă parte.

Întâlnirea cu Felipe a avut loc în dimineaţa de vineri a săptămânii trecute, o săptămână plină de prevestiri, de semne că vara era la apogeu şi că tot la apogeu erau multe alte lucruri, de care încă nu ne dădeam seama. Totul începuse cu dorinţa noastră, la prima vedere nevinovată, de a vedea tabloul lui Gustave Courbet, intitulat într-o manieră între pompos şi burlesc, nu ştiu dacă de către artistul însuşi, *Originea lumii*, tablou care tocmai fusese expus după mai bine de un secol de clandestinitate. Întâlnirea a avut loc în faţa Domului, în vârful unghiului foarte ascuţit format de Rue Delambre şi bulevardul Montparnasse, loc celebru în multe mitologii, aşa cum ştie toată lumea, mai ales în cea sud-americană şi chiar în unele cu accente metafizice.

— Ce mai faci, Felipe, l-am întrebat şi imediat mi-am dat

seama că întrebarea mea fusese indiscretă, prea bruscă, pentru că paloarea, cearcănele, gesturile nesigure, foarte ciudate şi chiar contrare firii lui, tremurul evident al mâinilor, al buzelor, toate arătau limpede că nu făcea bine, că de data asta chiar i se întâmplase ceva grav, poate chiar foarte grav.

Până în acea dimineaţă, în ciuda exceselor lui, Felipe fusese eternul triumfător, omul care nu se plângea niciodată într-o lume în care toţi se plâng, cel mai puţin probabil candidat la depresie pe care îl cunoscusem în toată viaţa mea profesională, dar şi în cealaltă, şi să-l văd acum dintr-odată palid, cu capul plecat, tremurând, cu privirea pierdută, şi asta în plină lumină, în toată splendoarea primelor zile de august, m-a pus în gardă. Se poate să fi început să-mi pierd memoria, pulsul, chiar şi vederea şi auzul, ca să nu mai vorbesc despre picioare, care odată fuseseră celebre pe terenurile de fotbal din Iquique şi din Santiago din Nueva Extremadura, dar totuşi, la cei şaptezeci şi mulţi de ani, mi-am păstrat intact diagnosticul, puterea mea nu mai puţin celebră de a pune un diagnostic.

Mi-a răspuns că făcea bine, cum se răspunde întotdeauna în situaţiile astea, şi apoi, cu o schimbare bruscă de ton, ca şi cum şi-ar fi adus aminte că nu mă poate păcăli (sau mă putea păcăli? întrebare postumă. Poate mă şi păcălise atâţia ani, poate mă păcăliseră?), m-a luat de braţ şi a adăugat ceva. A adăugat asta:

— Se întâmplă, Patito (diminutivul foarte chilian de la Patricio, numele meu), că mi-a sunat ceasul să închid prăvălia. Citesc Seneca ca să mă consolez, dar adevărul e că nu prea mă pot resemna şi nici nu prea dorm…

— Şi cu doza zilnică de whisky, l-am întrebat eu, cum merge?

— Merge în sus, a recunoscut, cu expresia cuiva care recunoaşte sau care constată, cu o anumită tristeţe, şi care

îşi face şi un reproş, dar fără prea multă convingere.

— Bravos, dă-i înainte!

Gestul pe care l-am făcut cu umerii, cu braţele era menit să arate că sunt de prisos comentariile. Ştii foarte bine care e părerea mea, voia să zică gestul meu, n-o să mai repet!

Felipe a spus atunci, cu vocea lui răguşită, aspră, de băutor de whisky, că se afla pentru prima oară în viaţă într-o situaţie pe care a definit-o, cu un strop de ironie, aproape cu umor, dar fără bucurie, fără nicio satisfacţie, ca fiind dramatică.

— Un rahat dramatic! a zis el, în cel mai chilian mod cu putinţă. A trebuit să aleg între o femeie şi o sticlă şi, ca să-ţi spun adevărul, mă tem că am rămas cu sticla.

— O alegere proastă, am zis eu.

— Şi un diagnostic la fel de prost, presupun, a adăugat el, cu o mină îngrijorată.

— Un diagnostic foarte prost!

Stăteam deci pe terasa de lângă Dom, oricare ar fi fost diagnosticul, iar el a băut primul Ballantine’s de la amiază, cu cele două cuburi de gheaţă de rigoare şi cu stropul simbolic de apă Perrier (ne-am amintit de Acario Cotapos, Cotapós pentru francezi, care comanda mereu o „Panimavide”. „O «Panimavide», *s’il vous plaît*!”), iar eu limonada sau, mai bine zis, un *citron pressé* clasic. Unul dintre secretele mele, secret nu prea bine păzit, pentru că îl spun în gura mare, ca un misionar, dar care rareori are succes şi la alţii, este (era?) alcool – nu, apă minerală – da, limonadă – da. Mai bine zis era, după întâmplările din ultimele zile şi din ultimele ore, şi mă întreb dacă va mai exista o întoarcere la asta, la limonadă şi la tot ce era în jurul ei, la cel care eram şi am încetat să fiu.

Cred că am vorbit despre Bosnia Herţegovina, despre imaginile groaznice pe care trebuia să le înghiţim la micul dejun, despre barbarie, despre rasism, care, după atâtea

războaie, atâtea campanii împotrivă, atâtea predici şi atâtea bune intenţii, se aflau, iată, în floare şi despre incapacitatea ruşinoasă a Naţiunilor Unite, a guvernelor europene, a Casei Albe, a tuturor.

— A noastră a tuturor, a precizat Felipe, care nu era în acea dimineaţă deschis concesiilor, care vorbea cu nervii lui torturaţi şi cu ficatul lui dureros, iar eu, cu vechea mea faţă de militant, de sfânt empatic faţă de durerile acestei lumi, am fost de acord.

A cerut al doilea Ballantine's şi când i l-au adus într-o doză mai generoasă decât prima, datorită condiţiei lui de vechi client al acelei terase, client, ca să spunem aşa, istoric, pe care îl cunoşteau dinainte de renovarea localului, de pe vremea lui Giacometti, a lui Alejo Carpentier şi Negro Ullua, a reluat subiectul.

— Cel mai mult mă fute, a zis, faptul că ruina mea personală coincide cu ruina tuturor lucrurilor, a oraşelor pe care le-am iubit, a culturilor pe care le-am admirat. Când a căzut zidul Berlinului, în urmă cu doar câţiva ani, am sărit într-un picior, râzând de toţi fanaticii, de poliţie, de ipocriţi şi de toată şleahta celor care ne-au făcut viaţa imposibilă, iar acum, în schimb, după acea euforie de moment, mă simt dărâmat, deprimat. Ca un căcat!

Eu deja îi vorbisem, chiar de mai multe ori, despre efectele depresive ale alcoolului. Nu serveşte la nimic să fii pisălog. Dar se pare că sunt. Medicul e un pisălog din deformaţie profesională şi sfârşeşte prin a fi un pisălog din născare. Devine luptătorul permanent într-o luptă pisăloagă: contra a ce, contra timpului, contra morţii? Am ales atunci să nu-i mai spun nimic, ca să **nu-l** deprim şi mai rău. Cel care îl citea pe Seneca era el, totuşi!

— Câţi ani ai, Felipillo? l-am întrebat după o vreme. Ai împlinit deja şaizeci?

— Mai am puţin, a răspuns, privindu-mă pe deasupra ochelarilor lăsaţi, pe care şi-i pusese ca să se uite în fundul

paharului, ca şi cum formaţiunile de gheaţă fărâmiţate în resturile de whisky decolorat îi serveau pentru a ghici viitorul. Iar viitorul se arăta negru, şi el a adăugat că până la şaizeci de ani mai avea destul de puţin. Chestie de minute, a adăugat, râzând, acoperindu-şi gura cu mâna dreaptă, pe care i se vedea pulsul.

— Eşti încă tânăr, un puştan, dar nu mai eşti un copil, dacă vrei să-ţi spun adevărul, şi poate că ar fi bine să începi să fii conştient de lucrul ăsta.

— Cred că deja am început, a răspuns el cu o faţă supărată, frecându-şi nervos deasupra mesei mâinile osoase, fine, în ciuda vinişoarelor roşietice, şi privindu-mă oblic: Deja am început de o bună bucată de vreme!

— Atunci e bine, am încuviinţat eu, cu tonul meu de predică inevitabilă, şi luându-mi, ca să culminez, o faţă de predicator, asta înseamnă că nu mai poţi continua să trăieşti la mila Domnului. Trebuie să iei măsuri, băiete, să-ţi faci o disciplină de viaţă!

— Exact aşa mi-a spus o ghicitoare în timpul revoltelor din mai ’68, acum mai bine de un sfert de veac!

— Trebuie să slăbeşti, opt sau zece kile, cel puţin, să dai jos burta asta ruşinoasă, să faci mişcare în fiecare zi…

— Pe mine m-au învăţat că mişcarea e pentru boi, a zis Felipe, ridicându-şi ostentativ burta.

— … şi să-ţi controlezi colesterolul, glicemia şi urina şi starea generală a ficatului, probabil precară, şi să te duci să-ţi examineze prostata. Când ţi-au controlat ultima dată prostata, asta dacă ţi-au controlat-o vreodată? Şi să urmezi un regim alimentar, dar nu două sau trei săptămâni, asta nu ajută, ci tot restul vieţii tale! Un singur pahar de vin la prânz, unul la cină şi departe pentru totdeauna de grăsimi, dulciuri, vinuri Patache…

— Oribil, a lătrat Felipe Díaz, eternul Felipe Díaz, cu vocea răguşită, teatrală, masându-şi părul, şi l-a chemat pe chelner într-un mod ostentativ. Chelnerul era un francez

înalt, osos, slab, mai degrabă tânăr. De data asta, *mon cher*, pentru că e vineri, o să trec la al treilea…

— *Tout de suite, monsieur,* a răspuns chelnerul şi ne-a destăinuit, aplecându-se şi luându-şi o faţă de şmecher, o cabală secretă, un fragment dintr-o filosofie de bar. Aperitivele, după părerea sa bine documentată, mai ales dacă era vorba de tărie, whisky cu gheaţă, de pildă, Martini foarte sec, trebuiau băute în număr impar: unu, trei, cinci, şapte… înţelegeţi dumneavoastră, domnilor?

Am înţeles că erau elucubraţii de beţivi, de beţivănaşi şi, în acest caz precis, de un exploatator de alcoolici dezordonaţi, şi m-am întrebat dacă nu-mi pierdeam timpul într-un mod jalnic. Mai mult, am ajuns să mă întreb dacă nu cumva profesiunea mea de medic generalist şi psiholog nu fusese întotdeauna, la urma urmei, o pierdere perfectă de timp, având în vedere că oamenii erau opaci, înstrăinaţi, imposibil de ajutat şi ireductibili. Imaginea femeii dezbrăcate din tablou, ca şi cum ar fi fost mai reală, mai vie decât orice, s-a întors dansându-mi în cap şi mi l-am imaginat pe Felipe, mi l-am imaginat atunci, înainte să constat reacţiile necontrolate ale Silviei în faţa cadavrului său, şi mi-l imaginez cu şi mai mult sens acum, după acel episod, desfăcându-i picioarele şi aşezând-o în acea poziţie. Ce atrocitate! Dar el, surâzând, semănând cu Felipe Díaz cel inconştient şi sublim care fusese toată viaţa lui, nu cu cel pe care îl întâlnisem cu o jumătate de oră în urmă în intersecţia mitologică, a încuviinţat înspre chelner, ca şi cum acesta ar fi fost nu un simplu chelner de terasă, ci un iluminat, un guru. Nu mi-a rămas altceva de făcut decât să ridic din umeri: să ridic din umeri iritat, deşi încă neştiutor de tot ce mă aştepta, şi să mă uit spre turiştii de la masa de alături.

II

„A trăit bine cel care s-a
ascuns bine.”
Ovidiu

— UITE, PATITO, A ZIS FELIPE DÍAZ, uite ce se întâmplă…

Şi dacă, după câte s-au întâmplat, memoria zilei de vineri de săptămâna trecută nu mă înşală, avea o expresie şmecheră, euforică sau poate perplexă şi a lăsat fraza iniţială în suspensie, ca şi cum ar fi vrut să sublinieze importanţa celor ce urma să le spună. S-a aşezat mai bine în scaun, şi-a plimbat ochii injectaţi, roşii, umflaţi, spre intersecţia viermuitoare, loc de întâlnire pentru diverse străzi şi bulevarde, şi-a arătat dispreţul de vechi parizian către turiştii cu pantaloni scurţi şi cu pantofi de sport care traversau, disciplinaţi, pe sub semafoarele verzi, şi a început să-mi povestească adevărul adevărat. Cum spunem la mine acasă, în Marele Nord şi în Sudul Profund: cu mâna pe inimă!

Deşi avea faţa vizibil marcată de excesele alcoolice şi de toate felurile, fără a exclude ocazionale şi probabil în ultimul timp nu tocmai ocazionale prize de cocaină, Felipe Díaz îşi păstra totuşi figura plăcută, punctată de câteva detalii de cochetărie vestimentară. Făcea parte din acea categorie de oameni cu care mă mai întâlnisem când şi când: intelectualul latino-american care a trecut prin religia comunistă, pentru că aşa era moda, dar care provine din ceea ce se cheamă acolo, dar şi aici, atunci când e cazul, o „familie bună”, şi care nu a renunţat niciodată şi nici nu a vrut să renunţe la maniere, la comportamentul specific şi nici, acolo în intimitate, la aroganţa copiilor de familie bună.

Fusese căsătorit odată, în deja îndepărtata lui tinereţe, cu o chiliană din aceeaşi clasă socială, una din acele domnişoare cu strămoşi latifundiari care, în ciuda sângelui albastru şi a bluzelor de mătase şi a ceasurilor Cartier, vorbesc ca nişte localnice sadea – ca fetele din Colchagua. Cu huasa din Colchagua, care aparţinea de drept, aşa cum îmi povestise odată, familiei spirituale a lui Huasa

Contenta din mitologia creolă, avusese o pereche de copii despre care vorbea puţin şi care dădeau semne de viaţă foarte rar. Reuşise cu greu să divorţeze, pentru că *huasa* era foarte credincioasă, pentru a se putea căsători din nou la Paris cu o franţuzoaică pe care ajunseserăm s-o cunoaştem, Silvia şi cu mine, şi care era la fel de credincioasă, dar faţă de o altă biserică, Biserica Partidului. În ultimii douăzeci şi ceva de ani fusese singur şi făcusem cunoştinţă cu mai multe cuceriri feminine de-ale lui, realizate cu o rapiditate câteodată fulgurantă, deseori extraordinare prin frumuseţe sau din alte motive, cuceriri care ne copleşeau şi ne lăsau, pe mine şi pe Silvia, şi pe prietenii noştri, cu gura căscată, care o fascinau pe Silvia, care o seduceau şi care cădeau peste întâlnirile noastre, pline de tachinerii ideologice, de glume repetate, ca nişte aeroliţi, aducând ştiri şi mai mult decât ştiri, splendori, ecouri, reflexii de pe alte planete, de pe planete tentante, îndepărtate, interzise nouă. Se spunea că cenzura morală a Comisiei de Cadre, exercitată cu o rigoare pe care toţi o cunoscuserăm într-un fel sau altul, cu efectele sale veninoase şi multiplicatoare, fusese cauza principală a îndepărtării sale de Partid, iar criticile sale în fiecare zi mai explicite, mai indiscrete, mai repetate, construcţiile sale intelectuale destul de eretice, distanţările sale tot mai vehemente faţă de Blocul Sovietic, cu mult înainte de căderea Zidului, şi chiar şi faţă de castrism, faţă de Revoluţia nouă, intangibilă, pură, în acord cu frazeologia la modă, toate acestea nu erau decât raţionalizări care veniseră pe urmă, după ruptura iniţială, care juca rolul sau cel puţin funcţia păcatului originar. Eu nu fusesem niciodată prea sigur de această explicaţie a ieşirii sale din Partid. Întotdeauna am simţit că era o explicaţie de uz intern, pe care într-un anumit fel o puteam numi miloasă. Miloasă cu noi înşine, cu iluziile noastre. În ciuda frivolităţii sale evidente, niciodată ascunse, Felipe

Díaz era un devorator de ziare, de cărţi, de hârtie tipărită. Avea o inteligenţă penetrantă, bine exersată, o capacitate de asimilare demnă de un burete, o memorie de elefant şi ştiu că încă din anii ’60 şi chiar înainte, în anii de după Congresul XX al PCUS şi după raportul secret al lui Nikita Hruşciov (nu putem evita, nici acum, limbajul iniţiaţilor, jargonul), începuse să se îndoiască de „cauză”. Era singurul dintre noi care dintotdeauna, din primii ani, dovedise simpatii foarte nuanţate, pigmentate cu observaţii glumeţe, direct nerespectuoase, faţă de Fidel Castro, pe care obişnuia să îl numească, cu toată indignarea noastră, *barbeta*, şi acompania numele, după primele pahare, cu imitarea foarte comică a vorbirii cubaneze. Cred că toate dubiile lui au culminat cu invazia Cehoslovaciei de trupele Pactului de la Varşovia. Începând de atunci am avut impresia stranie, total personală, amestecată cu sentimente contrarii, iritaţie, exasperare, gelozii confuze, că îşi îneca lamentaţiile pentru credinţa lui politică pierdută în braţele sau în vaginul femeilor şi că cele două extreme, scepticismul politic şi „carnea care tentează cu proaspetele-i fructe”, ca să citǎm din al nostru Rubén Darío, care foarte posibil a inventat aceste artefacte poetice în acelaşi aer, în apropierea aceluiaşi unghi metafizic format de strada Delambre şi de bulevardul Montparnasse, se potenţau reciproc. Felipe Díaz, asta e clar, nu avusese niciodată nevoie de pretexte sau de mari conflicte ideologice ca să-şi întreprindă aventurile, dar în zilele intense, care anunţau începutul unei lumi şi sfârşitul alteia, ale primăverii şi ale verii anului de graţie 1968, între luna mai din Paris şi luna august din Praga, a rupt definitiv căsătoria cu franţuzoaica, a doua lui soţie, care, în acea epocă, ani de ultrastângism, de „gauchism”, de critică a stalinismului dinspre stânga, rămăsese o stalinistă după Stalin, o stalinistă prin vocaţie, care dacă nu ar fi existat Stalin, l-ar fi inventat, ca multe alte persoane pe care le

cunosc; aşadar s-a despărţit de franţuzoaică şi înainte ca tulburările să ia sfârşit, dacă îmi amintesc bine, şi-a pus cortul în curtea unei exaltate şi pasagere studente la arhitectură; s-a dezlegat, într-o formă care nu putea fi mai categorică şi mai coerentă, de legăturile cu Partidul şi s-a lansat într-un fel de donjuanism frenetic, într-o coridă dezlănţuită, însoţită, în intervalele de libertate şi luciditate, de articole de opinie anticomuniste nu tocmai rău scrise (eram nevoiţi să recunoaştem încă de pe atunci), de câteva romane destul de comune din categoria fantastică, un gen care nu i se potrivea tocmai perfect, copii bastarzi ai literaturii lui Borges şi Julio Cortázar, şi de o piesă de teatru tendenţioasă şi pur şi simplu proastă, a cărei punere în scenă a făcut însă ca foştii lui camarazi comunişti (în afară de mine şi de Silvia) să-şi muşte pumnii până la coate. Dintr-odată am văzut cum se ridicau în jurul lui aceşti pumni ameninţători şi am făcut în jurul lui un zid protector, Silvia cu mai multă convingere şi energie decât mine (acum se şi justifică, sunt nevoit să recunosc), dar adevărul era că Felipe Díaz, cu ideea lui aiuristică şi în fond snoabă că poate să scrie o piesă de teatru într-un sfârşit de săptămână, nu ne făcea sarcina prea uşoară. Am asistat, fără niciun dubiu, din lojele noastre, la dezastru şi la carnagiul previzibil care a urmat, Silvia cu o tristeţe vizibilă, iar eu cu sentimente amestecate, tristeţe, dar totodată satisfacţie şi o doză nu tocmai neglijabilă de răutate.

Şi acum, ca să ajung la miezul problemei, ceea ce mi-a povestit în acea zi de vineri pe terasa de lângă Dom, în sunetul cuburilor de gheaţă din cel de-al treilea pahar de whisky, a fost că primise vizita unei mexicane de origine japoneză (ce amestec!), dar rezultatul acelui amestec era demn de văzut (o minune!), mexicano-japoneză pe care o cunoscuse într-o călătorie recentă în Elveţia, unde ea trăia în apropiere de Basel cuplată cu un elveţian tânăr, de

familie bună, bine educat şi prezentabil, dar insipid, fără gust, ca un pahar cu apă chioară, şi pe deasupra profesor de teoria literaturii.

— Şi ea?

Ea era filosoafa, nici mai mult, nici mai puţin, licenţiată în filosofie într-un loc incert cum ar fi Universitatea din Tabasco sau din Jalapa, cu studii postuniversitare în North Carolina şi cu aspiraţii de romancieră; o femeie inteligentă, peste toate astea, şi plină de farmec, dotată cu o talie de viespe, piele măslinie, perfectă, cu cei mai insinuanţi ochi şi cei mai frumoşi sâni pe care îi văzuse în viaţa lui, şi nu văzuse puţini, a dat el asigurări (deşi nu mai era nevoie de vreo asigurare în acest sens), fiind un adevărat cunoscător în materie de sâni şi de alte câteva lucruri.

— Şi atunci care e problema? am întrebat eu râzând, pentru că Felipe Díaz era, nu pot să nu recunosc, un neruşinat simpatic, un fel de picaro sentimental, prieten bun din vocaţie, deşi câteodată trădător din instinct, şi întotdeauna sfârşeam râzând în hohote de aventurile lui, până la un moment dat când Silvia, care stătea de obicei într-un colţ şi citea, arunca de sub lampa ei de citit câte o vorbă murdară şi spunea că eram, în fundul inimii, o pereche de pederaşti şi că ne amuzam vorbind despre femei, dar că adevărata excitare se petrecea între noi doi, când eram împreună. Stranie teorie aceasta emisă de Silvia, care brusc, atunci când nimeni nu se aştepta, introducea în atmosferă un element dur, oţelit, o picătură distilată de venin. O cunosc atât de bine pe Silvia şi câteodată totuşi descopăr că n-o cunosc deloc, că am trăit aproape treizeci de ani alături de o necunoscută.

Problema lui Felipe Díaz, zdruncinat de vizita filosoafei mexicano-japoneze, care poate ar fi făcut mai bine să rămână în Elveţia cu tânărul ei semiotician, teoretician al literaturii, era însă gravă.

Aventuriera cu studii înalte se instalase la Paris în casa unei prietene brazilience, pe cât se pare pictoriţă şi căsătorită cu un sculptor, care stătea în zona bulevardului Edgar Quinet, chiar în faţa porţilor cimitirului din Montparnasse, şi ajungea în vizită la Felipe doar după-amiaza. Totul se întâmpla deja de opt zile. Opt zile de iluzii pierdute, de adevărat infern! Şi pentru ce? Pentru un motiv transcendental. Pentru că acest Casanova, acest Don Juan al chilienilor şi al tuturor latino-americanilor din Paris, marele afemeiat, infailibilul seducător, în stare să facă cuceriri absolute în câteva ore, în stare să cunoască o femeie după-amiaza, la un pahar de orice în Rose Bud, iar seara să plece cu ea, într-un automobil sport retro, la Sevilla, nici mai mult, nici mai puţin decât la Sevilla, şi asta ca un omagiu adus lui Georges Bataille şi cărţii sale *Istoria ochiului*, acesta deci nu avusese nici măcar umbra unei erecţii în niciuna dintre cele opt după-amiezi, nopţi sau dimineţi care se scurseseră.

Eu, cu o plăcere perversă care dădea pe afară într-un zâmbet îngust, maliţios, m-am mulţumit să-i semnalez cu degetul arătător paharul de whisky, gândindu-mă că rolul meu, condiţia mea de conştiinţă a faptelor dure de natură biologică şi psihologică, a adevărurilor opace ale maşinăriei umane, nu înceta să se manifeste. Era o voluptate secretă, de inchizitor sau de comisar, disimulata, greţoasa voluptate a tuturor inchizitorilor şi a comisarilor de pe pământ!

— Ştiai că aşa se va întâmpla!

Sigur că ştia, şi până în a şaptea zi încercase să schimbe veninoasa sticlă de Ballantine’s cu filosoafa seducătoare, convins că prefera filosoafa, dar în cea de-a opta zi, asta este, în seara întâlnirii noastre, după ce visase în somn şi chiar şi treaz, la tot felul de forme insinuante: sticle burtoase, verticale, rotunde, de argilă, cu etichete verzi şi litere aurite, cu profiluri de castele din Scoţia, cu centuri

roşii sau cu miniaturi de marcă, aflate pe înălţimile unor baruri care pluteau în spaţii siderale, reflectate în oglinzi, în umbre şi lumini, înceţoşate de fum, tăcute în mijlocul zgomotului, al hohotelor stridente, al loviturilor de pumni în mese şi apoi după ce se trezise lângă talia de viespe, lângă pubisul delicat şi lângă sânii perfecţi, aflat în mijlocul experienţei stranii de a sta dezbrăcat cu ea în patul lui foarte familiar, atât de folosit, şi de a vorbi cu ea despre Platon, dar asta nu după ce făcuseră dragoste, ci înainte, într-un „înainte" care i se părea deja infinit, a ajuns brusc la concluzia, într-o străfulgerare de intuiţie, că prefera, în forul lui interior, în nucleul cel mai autentic al sinelui, „ce să-i faci, Patito, asta e viaţa, aşa merg lucrurile", sticla, pentru că era de încredere şi mereu complice şi pentru că nu cerea niciodată socoteală pentru nimic.

Eu am râs, dar el părea mai degrabă angoasat, ca şi cum concluzia s-ar fi impus de la sine, în ciuda lui însuşi, chiar împotriva lui însuşi şi implica o reconsiderare amară, o decepţie retrospectivă. Pentru că el a fost nevoit să recunoască, în solemnitatea acelei zile, a acelei ore, a celui de-al doilea Ballantine's cu gheaţă, că sticla, cu toţi demonii ei, cu toate spiritele închise în ea, îi producea mai puţină angoasă şi perplexitate; că liniştea ei, subliniată de forma rotundă, de imobilitatea ei enigmatică, putea să fie mult mai interesantă decât cuvintele mexicano-japonezei sau ale oricărei alteia şi că era, la urma urmei, mai potrivită pentru liniştea lui sufletească, pentru distanţa pe care o pusese între el şi lume, pentru filosofica lui resemnare, decât filosoafa însăşi.

— I-ai spus şi ei asta?

— I-am spus-o. Am cântărit, am întors-o pe toate feţele, am meditat şi în final i-am spus-o. Şi ştii ce a putut să spună, ea, care până în această a opta zi fusese aşa de prudentă, aşa delicată, aşa de discretă, care se băgase în

patul meu şi apoi ieşise fără să se plângă cât de puţin, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic sau, ca să fiu mai exact, ca şi cum s-ar fi întâmplat ceva?

Cum prietena ei de pe bulevardul Edgar Quinet lipsea tot sfârşitul de săptămână şi cum profesorul de teorie literară era un caz pierdut şi, pe de altă parte, între ea şi un calculator alesese calculatorul, avea să rămână cu el, cu Felipe, toată noaptea de vineri spre sâmbătă şi sâmbătă dimineaţa, după ce va fi trecut efectul alcoolului, o să încerce din nou. „Dacă te interesează", adăugase, iar Felipe, sincer alarmat, avusese impresia că n-o spusese în glumă, ci că o spunea cu o seriozitate germanică sau helvetică de care o contaminase profesorul, seriozitatea de ceasornicar şi de bancher din inima Europei amestecată, poate, cu pragmatismul Japoniei contemporane, „dacă te interesează, pot să-mi pun lenjerie sexy sau costume speciale, curele cu incrustaţii de fier, tot ce vrei, iubitule, pentru că văd că te preocupă atâta erecţia, care pentru mine nu e mai mult decât un detaliu…"

Am început iar să râd de tot ce spunea. Faţa plină de îngrijorare a lui Felipe era unul dintre cele mai interesante spectacole la care fusesem martor în ultimul timp: un adevărat poem comic şi patetic.

— Curaj, i-am zis, bătându-l pe spate şi, cum bine zic prietenii mei din Valencia, *força en el canut*! Mâine la prânz o să trec din nou pe aici şi, dacă ai chef, coboară din vizuină şi vino să-mi povesteşti…

Eram sigur că avea să-mi povestească tot episodul, fără să lase la o parte detalii care l-ar fi putut umili şi chiar cu un oarecare gust masochist pentru autodenigrare, pentru că simţea, în forul lui interior, că persoana lui, incomparabila lui persoană, era de fapt deasupra propriilor sale slăbiciuni sau ticăloşii. Mai mult, mi-a spus că va face totul cu filosoafa gândindu-se că avea să-mi povestească mie, ba chiar articulând poate începutul câte unei fraze şi

râzând în sinea lui. Pentru că era actor cu bună ştiinţă, unul hârşit, şi spectacolele lui aveau întotdeauna eficacitatea scontată. Cel puţin aşa constatasem eu şi o constatasem, trebuie să recunosc, cu ceva furie, pentru că în această eficacitate era, o simţeam, ceva ieşit din comun, ceva abuziv şi nedrept. Pe de-o parte, filosoafa neştiutoare nu bănuia că pe scenă, chiar lângă pat, în spatele unei perdele, se afla un spectator ascuns, un al treilea, şi un al treilea care contempla scena nu doar pentru ea şi pentru Felipe, ci şi pentru el şi pentru încă o femeie. Aşa este, aşa era şi aşa suntem. Silvia, am înţeles (şi o înţeleg acum cu şi mai mult temei), ne cunoştea pe amândoi mai bine ca oricine.

— Fii atentă ce se întâmplă, i-am spus Silviei cum am intrat în casă, lansând astfel o sondă discretă, testând terenul, şi văzând-o cu picioarele încrucişate, cu pulpele încă tinere, cu pantofii frumoşi, fii atentă ce se întâmplă cu prietenul nostru Felipe.

— Ce se întâmplă?

Stătea trântită în fotoliu, epuizată, cu o cârpă de praf în mână, într-unul din acele momente ale zilei în care era în stare să-şi amintească cu nostalgie, spre îngrijorarea mea, înlesnirile vieţii din Iquique. Silvia avea obiceiul să râdă de apucăturile lui Felipe, chiar să-l critice, dar când îl vedea apărând undeva dintr-odată se anima, se înveselea, îşi schimba comportamentul în mod vizibil. Poate că ceilalţi nu observau asta, dar eu o vedeam limpede, mai mult decât limpede, şi mi se părea că evidenţa era apăsătoare, scandaloasă. Silvia! exclamam eu în sinea mea şi mă uitam la ea cu reproş, cu supărare abia disimulată, cu o tulburare pe care cineva atent ar fi observat-o pe faţa mea, văzând cum îl săruta pe obraji la salut, de mai multe ori, până când ajungea să îl sărute foarte aproape de gură. Prea aproape, prea mult entuziasm, îmi spuneam eu, dar niciodată cu glas tare, pentru că sunt, sau mai bine zis

eram, pe atunci, o persoană perfect sănătoasă (mă tem că acum sănătatea mi s-a transformat în boală), şi mă gândeam imediat la altceva.

III

„Prima probă a unei inteligenţe ordonate este, după părerea mea, aceea de a se putea opri, de a se putea ţine în frâu pe ea însăşi.”
SENECA

ÎN OPERELE CU CARACTER AUTOBIOGRAFIC ale lui Stendhal, în scrierile aşa-zis „intime”, există un personaj care apare în repetate rânduri, un prieten pe care naratorul îl observă mereu plin de curiozitate, distrându-se cu ciudăţeniile lui, cu sclipirile lui de geniu şi în primul rând cu isprăvile lui erotice, personaj despre care spune, cu insistenţă şi în pasaje foarte îndepărtate unele de altele, ceea ce denotă aproape o obsesie, că are următorul obicei: simte nevoia să facă amor cu altă femeie în fiecare noapte. Odată ce a posedat o femeie, corpul ei devine pentru personajul cu pricina la fel de indiferent ca al unui bărbat. Aşa spune domnul Stendhal într-o pagină pe care nu mi-o amintesc cu exactitate, pentru că citez din memorie. Acum, eu, în calitate de stendhalian cu state vechi (ajunsesem pe vremuri, în tinerii mei ani patruzeci şi ceva, să susţin teza extravagantă, într-un articol incomprehensibil şi pretenţios, publicat în revista *Aurora,* că autorul *Mănăstirii din Parma* era un precursor al marxismului), am bănuit mereu că acest personaj, care apare în mijlocul diverselor texte, în capitolele despre Paris, despre Rue de Grenelle, despre Faubourg Saint-Germain sau în *Henri Brulard,* în episoadele londoneze din *Amintirile unui egoist,* în paginile de jurnal şi în scrisori, acest personaj deci este Stendhal însuşi, care se portretizează astfel pe sine, cu un amestec de narcisism şi de disimulare, cu această ambiguitate înşelătoare, camuflantă, într-o oarecare măsură autoflatantă, care este de fapt inerentă oricărui

autoportret literar, şi bănuiesc de asemenea că întruparea acestui personaj, cel puţin pentru mine şi în interiorul micii mele lumi, este cine altcineva decât Felipe Díaz. Bănuiam asta de mult, iar acum, după întâmplările din ultimele săptămâni, bănuielile mele tind să se confirme. I-am şi spus-o, de altminteri, la un moment dat, într-o situaţie de inegalitate de whisky contra limonadă, iar el a profitat ca să dezgroape o poveste cu fuste pe care nu i-o ştiam. Ştiam destule, desigur, dar câteodată aveam impresia paranoică că mă înşela în privinţa adevărului, prefăcându-se că îmi spune tot, că nu era în stare să-mi ascundă nimic, aşa încât ceea ce îmi ascundea devenea cu atât mai ascuns. Paranoia? Cine ştie? Oricum, atunci când i-am spus despre strămoşul lui stendhalian, mi-a povestit despre o fată din Montparnasse, Mélanie Sylvestre, o femeie frumoasă, originară din estul francez, robustă, cu pielea groasă şi măslinie, un pic vicioasă, prietenă cu Giacometti şi cu alţi artişti în anii ei cei mai frumoşi şi care se culcase într-o noapte cu un aristocrat cunoscut, proprietar, pare-se, a unei mici podgorii lângă Dijon, viţă care se găsea exact în zona ilustră şi bogată în vinuri de soi din Burgundia. Cu acuitatea ei de libertină, Mélanie şi-a dat seama repede că marchizul de nu ştiu ce, producătorul de vinuri, aparţinea speciei descrise de Stendhal şi astfel ea îşi câştigase existenţa, în urma acestei interesante descoperiri, găsindu-i acestuia femei, nu de meserie, ci simple amatoare, pentru distracţiile lui nocturne. Felipe mi-a povestit, cu mâna la gură, pentru că îi plăceau falsele mistere (ah, ticălosul!), că şi el făcuse amor cu faimoasa Mélanie şi că avusese ocazia să guste din câteva sticle pântecoase, din Burgundia ale lui *Monsieur le Marquis.*

— De câte ori? l-am întrebat, în stilul duhovnicilor inchizitori şi transpiraţi din adolescenţa noastră, iar el a răspuns, dând din umeri:

— Două nopţi. Două nopţi la mare distanţă una de alta. Aşa încât teoria ta cu noaptea unică sau cu coitul unic nu ţine, cel puţin în cazul meu.

Îmi povestise istoria asta cu mult timp în urmă şi, în timp ce-l aşteptam duminică dimineaţa pe terasa de lângă Dom, printr-o asociere de idei firească, îmi revenise în minte. Felipe a ajuns târziu, spre amiază, pus la punct, cu o cămaşă bleumarin şi sacou de in crem, una din acele combinaţii ale sud-americanilor care învaţă să se îmbrace cu inteligenţă şi cochetărie de mici, lucru destul de rar printre intelectualii de stânga care ajungeau la Paris cu limba scoasă, alergând după faimă internaţională (la începutul anilor ’60) sau persecutaţi de dictatorul de rigoare sau ambele. A venit un pic palid, ras de curând şi de-abia parfumat, cu privirea rece, absentă şi cu un teanc gros de ziare sub braţ: *Libération, Le Figaro, International Herald Tribune, El País, Le Monde* din seara trecută şi cred că încă unul.

— De-acum, a zis, cu un aer de resemnare ce prevestea confesiuni solemne, aer care m-a obligat, din cauza patetismului, a ingenuităţii sale, să-mi înghit râsul, o să mă dedic ascultării studiilor pentru pian ale lui Rahmaninov, care îmi plac, am ajuns la concluzia asta, foarte mult, chiar şi când nu corespund gustului consacrat printre licenţiaţii în filosofie…

— Ţi-a mers rău deci cu filosoafele?

A făcut un gest în aer, vrând să spună, ca Hamlet prietenului său, că existau lucruri pe lumea asta şi pe cealaltă pe care filosofia mea, că tot vorbeam de filosofie, nu putea să le înţeleagă.

— O să mă dedic lecturii epistolelor lui Seneca, relecturii lui Marcel Proust şi a lui Dostoievski; o să arunc o privire şi pe opera lui Pérez Galdós…

— Pérez Galdós!

— L-am avut dintotdeauna în veceu. Şi o să urmăresc

presa zilnică, a adăugat, oftând, oarecum mai calm şi mai puţin absent decât la început.

— Deci cum a reacţionat ea? mi-am permis să întreb.

— Ea?

Şi s-a dovedit că ea, filosoafa, avusese, după cum spunea Felipe, o reacţie neaşteptată, stranie, extrem de stranie, a accentuat, care l-a umplut de perplexitate, de îngrijorare, de cea mai autentică teamă. Îi spusese în jur de ora 12, deci de curând, după ce se sculase şi intrase în bucătăria lui şi după ce preparase, cu puţinul care se găsea acolo, făcându-şi drum cu inteligenţă prin dezordine, prin cea mai nemaivăzută dezordine, fără să întrebe unde sunt cafetiera, cănile, zaharniţa etc. (detaliu care i se păruse de o subtilitate notabilă şi tocmai de asta îngrijorătoare, o subtilitate de persoană care îi ştia casa de o viaţă şi care ştia, cu înţelepciune de gheişă, să-i satisfacă şi cele mai mici capricii), un mic dejun bogat, cu bucăţele perfecte de pâine prăjită, unse cu un rest de unt şi apoi cu o picătură de marmeladă de mandarine de care uitase că există în dulap, după toată acea pregătire abilă şi meticuloasă, îi spusese următoarele:

— Nu-ţi face griji, dar absolut deloc. Pentru noaptea asta sau pentru orice altă noapte trecută sau viitoare. Stai liniştit. Dacă deja ai ales sticla, pentru că se pare că ai ales-o, nu ai niciun motiv să mă alungi. Eu o să mă bag în sticlă dacă nu te deranjează, şi cu asta, basta. Pentru că şi dacă facem amor o dată pe an sau niciodată, cu tine mă simt de o mie de ori mai mulţumită, mai fericită, decât cu profesorul elveţian, care vrea să facem asta în fiecare noapte şi în fiecare dimineaţă şi care, după ce o facem, se bagă cu capul în calculator, în hârţoagele lui, în fişe şi în dicţionare şi nu-l mai scoate toată ziua, înţelegi? Mă uit la faţa ta frumoasă, dar lovită, devastată, la obrajii tăi brăzdaţi, de parcă ţi-ai fi petrecut ultimii douăzeci de ani într-un ring de box, la ridurile din colţul ochilor şi la

ochişorii tăi care râd şi care se uită la mine şi mă perforează şi mă fac să simt fluturi în stomac şi sunt fericită. Nu am nevoie de nimic altceva! Îţi jur pe mama şi pe tata, pe Platon şi pe Aristotel! O să mă bag în sticla ta şi în timp ce tu te îneci cu whisky, eu am să mă încolăcesc liniştită, am să mă fac ghem, ca un vierme într-o sticlă de mezcal[1] din ţara mea, şi am să scriu romane, şi eseuri, şi piese de teatru…

— Aşa mi-a zis, a exclamat Felipe, bătându-se cu mâna de frunte. Mexicano-japoneza specialistă în Leibniz, în teoria monadelor! Îţi dai seama, Patito? Şi apoi, imediat, convinsă, sigură că se află în cea mai bună dintre lumile posibile, şi-a ridicat braţele în sus, a scos un da! de bucurie, victorios, asemănător cu cel al sinucigaşilor kamikaze urcându-se în avioanele ultime, şi cu un singur salt mi s-a aşezat în poală şi m-a îmbrăţişat cu braţele ei slabe, dar bine formate şi cu muşchi de oţel, aproape să mă sufoce, aproape să mă lase fără suflu. Ce braţe, ce îmbrăţişare, ce sperietură! M-am trezit îmblânzit de filosoafa, care nici măcar nu-şi dăduse osteneala să-mi ceară voie, şi prima mea reacţie a fost de respingere hotărâtă, chiar de furie, dar ea, aşa cum ţi-am spus, are un miros natural absolut unic pe acest pământ trădător şi o piele de o frumuseţe irezistibilă, o piele andaluză cu o vagă tentă asiatică, iar ţâţişoarele ei sunt, îţi jur, cele mai perfecte pe care le-am văzut în ultimii douăzeci de ani, în ultimii treizeci… Ţâţişoare ca nişte merişoare, a început să declame, ca apucat, într-un fel de delir…

— Nu te mai potoleşti, Felipe Díaz, am zis eu, gândindu-mă cu ciudă, cu o enervare pe care nu puteam s-o controlez, la alţi sâni incomparabili sau care fuseseră aşa până de curând şi pe care el, cu siguranţă, îi atinsese şi îi

1 Băutură tradiţională din Mexic, obţinută din fructe de agavă, care se îmbuteliază în sticle împreună cu viermele care trăieşte în fructul de agavă (n.tr.).

muşcase.

— Asta aşa e, a fost de acord, uitându-se în jos, cu un aer vinovat. Nu mă potolesc!

— Cum rămâne cu asta şi cu hotărârea de a te dedica ascultării studiilor târzii pentru pian ale lui Rahmaninov – ce idee ciudată! – sau de a citi integral epistolele lui Lucius Eneas Seneca – o idee mult mai rezonabilă, cel puţin după gustul meu?

— Studiile Opus 33 şi Opus 39, a precizat, studii pe care nu le putem numi târzii, deşi au fost cunoscute târziu, dar au fost începute, de fapt, în 1911, pe când compozitorul avea 48 de ani, în cea de-a doua şi cea mai bună dintre tinereţi. Sunt printre ultimii admiratori…

După ce a spus asta ca să facă rectificările cuvenite, pentru că era totuşi scriitor şi deci foarte atent la detalii, mai ales la detaliile estetice, mi-a răspuns şi la întrebare spunând ceva ce mi s-a părut simpatic şi de necrezut, dar care nu ţinea, ba chiar şchiopăta rău. Mi-a spus că hotărârea de a citi, de a asculta muzică şi de a se aduna rămânea valabilă, era chiar aprobată în unanimitate, cu o singură condiţie pentru a fi pusă în practică: mexicano-japoneza, după ce avea să-şi lichideze rapid treburile în Elveţia, urma să se mute în apartamentul lui din Rue Campagne Première, şi să-i vegheze somnul şi să-i filtreze telefoanele, nu avea să se sperie de niciun eventual exces alcoolic de-al lui şi urma să-i prepare, în schimb, mic dejunuri substanţiale şi prânzuri frugale, dietetice, deşi savuroase, iar seara o să mănânce într-un bistro din apropiere sau o să încerce alte formule, alte cartiere, alte alternative şi o să se uite la filme şi o să se ducă o dată pe săptămână la teatru, la operă, la concerte.

— Şi au trăit fericiţi până la adânci bătrâneţi, i-am spus eu fără ironie, cu intenţia sinceră de a-l distra şi cu ideea, mai profundă, că Felipe Díaz cel de temut, cel infailibil s-ar putea să fi dispărut pentru totdeauna, dar adevărul e că

nu-mi venea să cred, nu-mi dădeam voie să cred nici măcar un cuvânt.

Mă uitam chiorâş la expresia lui, la mâinile care îi tremurau puţin (ceruse un ceai de lămâie, *un thé citron*, în loc de o băutură alcoolică), la ochii care clipeau des şi se mutau de la o scenă stradală la alta şi-mi spuneam că această decizie pe care aparent o luase era falsă, că omul nu se resemnase, că nu avea cum s-o facă, că avea un demon interior care îl va împiedica totdeauna s-o facă. Cel mai probabil, în acea clipă, în plăcile geologice ale psihicului său se pregătea încă un cutremur de grad nouă dintre cele care îi erau aşa de caracteristice. Poate îşi spunea: o să mă duc şi o să-mi iau vreo vânzătoare grasă, gata să se fută, de vreo cincizeci de ani, cu buzele rujate gros, cu o expresie obscenă, şi o s-o duc acasă şi o să i-o trag ca în vremurile mele bune, o s-o uimesc şi o s-o fericesc şi apoi o să-i fac vânt cu cele mai nobile gesturi, cu o reverenţă şi poate cu un cadou şi n-o s-o mai văd în viaţa mea. Şi această mică victorie poate îmi va da încredere pentru altele, pentru multe altele. De ce nu?

La ceva de genul ăsta trebuie că se gândea, la vreo porcărie din asta de-a lui, şi cred că era gata să se apuce s-o pună în practică, pentru că filosoafa plecase spre casa prietenei ei din Edgar Quinet, în faţa cimitirului unde era Charles Baudelaire şi concetăţeanul ei Porfirio Díaz – vecin, descoperisem într-una din plimbările mele, cu mormântul lui Baudelaire şi al meditaţiilor crepusculare ale lui August Strindberg –, şi urma să plece a doua zi la Basel, gata s-o rupă cu totul şi pentru totdeauna cu tânărul expert în naratologie şi alte buruieni şi să se întoarcă la Paris ca să-i schimbe viaţa, ca să-l transforme într-un bătrânel intrat în rândul lumii, liniştit, resemnat, cum s-ar spune, un bătrânel oarecare, un moş de căcat, iar el, care nu voia să mai reia tema, care avea în faţă terenul de luptă liber şi după-amiaza la dispoziţie, s-a ridicat în picioare, cu

un gest, îmi amintesc bine, solemn, demn de marile momente ale vieţii, gestul fiarei care adulmecă mirosul de carne în adierea selvei, care întrevede lucirile turmei tinere, şi a plecat luându-şi la revedere monosilabic. L-am văzut traversând în direcţia bulevardului Raspail, la vânătoare în jurul magazinelor – *Grands Magasins!* –, şi trebuie să recunosc că animalul mergea cu graţie, cu o eleganţă inconfundabilă, deşi i se vedeau cei cincizeci şi mulţi de ani, şi că avea un fel de a-şi purta hainele, de a merge cu cămaşa descheiată şi cu un batic de mătase la gât, de a-şi purta pălăriuţa subţire şi cu striaţii cumpărată din Piaţa Navona din Roma, un fel pe care eu, chiar şi dacă l-aş fi repetat o sută de ani, n-aş fi putut să-l imit.

N-am mai auzit nimic de el în tot acel călduros şi, tocmai pentru că atât de călduros, interminabil sfârşit de săptămână. L-am sunat în după-amiaza zilei de sâmbătă şi apoi duminică dimineaţa ca să-l invit să ia prânzul la noi, cu ce s-o găsi prin bucătărie, aşa cum era vechiul nostru obicei, obicei care avea pentru mine, recunosc, o latură euforică şi una masochistă, pentru că ştiam că, dacă avea să vină el, Silvia avea să facă în aşa fel încât ce se găsea prin bucătărie să fie un adevărat regal, dar telefonul lui a sunat în gol, ceea ce m-a făcut să cred că vânătoarea lui de sâmbătă după-amiază – începută cu un amestec de furie şi de voinţă oarbă şi sub efectul unei mahmureli acute şi cu nervii la pământ, pe uscat, cum se zicea pe vremuri în Iquique, pentru că în acea stare se limitase la a comanda un ceai de lămâie care trebuie să-l fi făcut să simtă gustul amar al înfrângerii – se terminase în holocaustul cuiva, poate al lui însuşi… Tăcerea telefonului arăta, insinua, cel puţin, că prietenul nostru, în cumpăna în care se afla, în confuzia lui, făcuse efortul suprem de a readuce lumea la ordinea firească, de a se întoarce de la sticlă la femeie şi că triumfase definitiv, fără întoarcere, aşa cum unii dintre prietenii lui prevăzuseră, sticla, dar se vede treaba că

Maiestatea Sa Sticla era totodată evaziunea, refugiul său, dar şi distrugerea, sinuciderea…

Lucrurile se puteau spune şi altfel. Se putea presupune că Felipe Díaz, la sfârşitul marii sale explorări, al peregrinării prin labirinturi din ce în ce mai strâmte şi mai şerpuitoare, îşi pierduse direcţia şi se rătăcise, se trezise în afara zidurilor, în mijlocul furtunii, departe de culcuşurile calde unde niciodată până atunci nu lipsise o voce feminină care să-i cânte de noapte bună, o mână care să-l mângâie. Se întâmplase ceea ce niciodată, în inconştienţa şi în inocenţa lui, nu crezuse că se va întâmpla, lucrul care era totuşi la fel de sigur ca moartea însăşi: Regatul Femeii, al Eternului Feminin, sfârşise prin a-l abandona, prin a-l lăsa în stradă, în ciuda faptului că filosoafa, care îşi descoperise un suflet totodată de gheişă japoneză şi de gospodină mexicană, era hotărâtă să aibă grijă de el, să se bage în sticlă, aşa cum spusese, dar filosoafa, tocmai pentru că-şi asumase acest rol, încetase să mai fie ceea ce căutase toată viaţa lui şi ceea ce întâlnise câteodată, m-am gândit eu, înghiţind în sec, amintindu-mi de femeia din tablou, de picioarele ei desfăcute, de puful roşcat de pe pubis, de fântâna neagră a vaginului: o fantasmă erotică, un mister frumos şi ceţos, un vis atins cu vârfurile degetelor şi niciodată prins. Ea ar fi devenit, din contră, o prezenţă perturbatoare, distrugătoare a ritmului său propriu: o sâcâială zilnică. La fel de indiferentă, o explicase cu pretinsă ingenuitate Monsieur Stendhal, ca trupul unui bărbat. Pentru că Felipe era, am spus-o deja şi sunt convins, personajul recurent din scrierile intime, personajul stendhalian pe care îl bănuiesc a fi fost Stendhal însuşi, acela care avea nevoie de o piele, de nişte sâni, de tonul unei voci şi chiar de un nume şi de o poveste personală, întotdeauna altele, în fiecare noapte. Aşa încât filosoafa, când avea să se întoarcă, se anula pe sine înseşi, aşa cum se anula el

atunci când cădea în mrejele sticlei, şi cineva ar fi putut să creadă, făcând un pas mai departe în deducţie, că Felipe, care îşi propusese la urma urmei să fie scriitor, îşi dăduse scrisul, la urma urmei, nu pe femeie şi nici pe sticlă, lucruri triviale, ci pe ceea ce englezii numesc *day dreaming*, visarea cu ochii deschişi. În loc să se transforme în opere sau în amoruri, viaţa sa se transformase în nimic, în visarea care era nimic, vid. Moştenirea pe care o lăsa era doar o grămadă de imagini: o siluetă un pic obosită care traversa bulevardul Montparnasse, cu o eleganţă ce venea din locuri îndepărtate în timp şi în spaţiu, din Grange School din Santiago de Chile, din barul Capulín de Providencia, din Clubul de Polo San Cristóbal, o eleganţă ce fusese exilată şi pedepsită de anii de militantism în Partid, şi apoi de Paris, de viaţa intelectuală, de noutatea virulentă a anticomunismului, de atâtea lucruri, exilată am spus şi aproape pedepsită, rău văzută, dar niciodată eliminată şi e de ajuns să amintesc, ca să se înţeleagă complexitatea faptului, graţia pălărioarei deschise la culoare şi cu striaţii în timp ce traversa strada, singur, excentric, departe de turiştii în pantaloni scurţi, adulmecând ceva, o aventură nebună, o răzbunare. Şi dacă asta era, ce fel de răzbunare, pentru ce presupuse ofense?

Duminică după-amiază, la un moment dat, în timp ce fiecare citea sub veioza lui, cu ferestrele deschise ca să se facă curent, fripţi de căldură, Silvia şi-a pus cartea în poală, deasupra muşchilor ei frumoşi, memoriile recent publicate în Franţa ale lui Alfredo Bryce Echenique, scriitor care îmi fusese prezentat într-un bar din Montparnasse chiar de Felipe Díaz, şi a suspinat:

— În ce s-o mai fi băgat nebunul de Felipe? s-a întrebat cu voce tare.

Eu, care citeam, fidel obsesiei mele dintotdeauna, pedepsei mele, o lucrare despre arhivele secrete ale KGB-ului, am zis, cu o emoţie care m-a surprins pe mine însumi,

ca şi cum o acumulasem în timpul lecturii sau înainte de lectură, cine ştie:

— În ce să se bage Felipe, Silvita, în ce-ar fi putut să se bage! Eu cred, sincer, că eşti îndrăgostită de el!

— Eu? Cel care e îndrăgostit de el eşti tu. Ţi-am spus-o de atâtea ori!

Am dat din cap. Nu mai era nimic de răspuns şi nimic de făcut. Mi-am spus că tăcerea acelui telefon era oarecum neliniştitoare. Dar de ce să mă fi neliniştit, la urma urmelor? De aventurile târzii ale desfrânatului şi, mai ales, imprevizibilului, nedemnului de încredere, disperatului, periculosului nostru prieten?

IV

„Trăiesc prost cei care o iau
mereu de la capăt.”
Epicur, citat de Seneca

ASTA CU IMPREVIZIBILUL, disperatul şi periculosul s-a confirmat mai repede decât s-ar fi crezut. A avut, ca doctor, cea mai exactă dintre confirmări. Pentru că a fost primul care l-a găsit pe Felipe Díaz, luni noaptea, şi i-a diagnosticat fără nici cel mai mic dubiu, de la patru metri distanţă, înainte de a trece pragul dormitorului său, pe când inima lui, ceva mai bătrână, dar vie, încă palpita puternic, moartea. Seara îl sunase Alfredo Arias, un spaniol din Canare, prieten al amândurora şi tovarăş ocazional cu Felipe în treburi jurnalistice. Alfredo era foarte mirat că Felipe nu venise în acea după-amiază să-şi onoreze o promisiune la Radio France, pentru că Felipe, în ciuda alcoolismului, a amorurilor, a capriciilor, era una dintre acele persoane care nu lipseau niciodată sau care nu lipseau niciodată fără să anunţe din timp, o altă trăsătură care îl diferenţia de colegii lui intelectuali sau pseudointelectuali din America Latină. În calitatea sa de vecin, prieten şi concitadin, doctorul Illanes, Patricio Illanes, avea de mulţi ani un rând de chei de la casa lui Felipe. A deschis un sertar pe care nu-l deschidea niciodată, a găsit cheile la locul lor, la fund, sub alte mănunchiuri de chei mai mult sau mai puţin ruginite, şi a plecat să vadă ce se întâmplase. Silviei, soţiei sale, care se închisese în dormitor şi se uita la un film, i-a spus vag că se duce acasă la Felipe Díaz şi că se întoarce repede. După ce a sunat la Felipe, la numărul **13**A**4**, la poarta din Rue Campagne Première, înainte de a băga cheia în broasca apartamentului al doilea pe stânga de la ascensor, nu înainte de a fi bătut de câteva ori şi de a fi sunat la uşă, a avut o intuiţie rapidă, fulminantă. Felipe nu putea concepe ideea de a trăi retras, ca ursul în bârlog şi cu atât mai puţin îngrijit de prietena lui mexicano-japoneză, filosoafa care dovedise, atunci când se hotărâse să se instaleze în apartamentul lui din Campagne Première şi să-i fie tovarăşă de bătrâneţe, că are o inimă de aur, dar o filosofie

precară. Felipe plecase la vânătoare în acea sâmbătă (acum era luni seara) şi sedusese, în schimb, presupunea doctorul, vreo vânzătoare de la Bon Marché şi probabil nu una grasă de cincizeci de ani, obscenă, cu buzele rujate gros, aşa cum îşi imaginase la început, ci o tinerică înaltă, musculoasă, nu chiar urâtă, aşa cum îşi imagina acum, şi care venise, de pildă, de curând de la Barcelona, unde stătuse câteva luni ca să înveţe spaniolă (primul prilej de conversaţie: ai ales greşit locul, la Barcelona se poate învăţa catalană, *el català, neneta*, *xiqueta*!), şi care se dovedise încântată, imediat, la capătul unor scurte tentative, al unor glume, al câtorva jocuri de cuvinte într-o castiliană bună, să practice limba cu un domn interesant şi care venea din zone asemănătoare şi chiar mai îndepărtate, mai exotice. *Cest où, le Chili?* probabil întrebase franţuzoaica, presupunea doctorul, iar el, Felipe, îi spusese probabil că avea să-i răspundă foarte detaliat. Doctorul a dat din cap, între amuzat şi uimit, impresionat. În spatele seninătăţii glumeţe a prietenului său Felipe Díaz se căsca un abis. Seneca pe unde rămăsese? Lucrurile se terminaseră, îşi imagina doctorul, foarte târziu, cu un Felipe Díaz beat, foarte beat, vomitând pe covorul mizer, subţire şi deşirat al unei *chambre de bonne* de prin cartierul Clichy, vomitându-şi şi sufletul, cum se zice în Iquique şi în Santiago, şi crezând că avea să moară dintr-o clipă în alta, că timpul său pe faţa pământului se terminase, că funia ajunsese la par (oricum credea asta de vreo trei, patru zile, de când se repetaseră eşecurile sexuale cu filosoafa şi, nimeni, aşa cum se văzuse, nu putuse să i-o scoată din cap), în timp ce franţuzoaica, recent venită din Catalonia, ajutor de vânzătoare şi vorbitoare de spaniolă, transformată în Furie, în Gorgonă, goală, cu părul pubian în dezordine, îl înjura, trebuie că îl înjura, cu cele mai murdare cuvinte ale limbii ei materne, îi plătea cu vârf şi îndesat totul cu un pantof în cap, îi zicea

să se ducă la dracu', la dracu-n praznic de unde ieşise, porc bătrân şi mizerabil şi impotent!

— De aici încolo, a susurat doctorul, sau de undeva foarte asemănător, pentru că trebuie să fi fost ceva de genul ăsta, ne putem imagina şi putem înţelege totul. Eu, cel puţin, înţeleg perfect reacţia lui Felipe. Nu m-am aflat niciodată într-o situaţie asemănătoare, nu am temperamentul necesar şi nu am nici coaie pentru asta, presupun, dar în ipoteza că aş fi ajuns într-o situaţie ca asta, aşa de extremă, reacţia mea ar fi fost probabil aceeaşi.

— Ultima reacţie, vrei să spui?

— Ultima reacţie!

— Dacă ar fi fost în mâinile tale, l-ai fi ajutat să moară? Te întreb pentru mine, a adăugat Alfredo Arias, care apăruse şi el în apartamentul din Campagne Première trei sferturi de oră mai târziu. Niciodată nu e prea devreme să ştii.

— Am încercat să-l ajut să trăiască de multe ori şi n-am avut succes, a spus doctorul. A demonstrat, în schimb, că în arta de a muri nu avea nevoie de lecţii de la nimeni. N-ai observat pregătirea, grija, curăţenia? Stilul?

— Cum poţi să vorbeşti aşa? a exclamat Silvia, iar doctorul s-a potolit un pic.

Felipe Díaz, presupunea el, venise acasă murdar, cu resturi de vomă pe haine, nepieptănat, palid ca un mort, cu o barbă de treizeci de ore, cu mersul nesigur, cu ochii sticloşi, convins că viaţa lui sau acea formă pe care o avusese viaţa lui până atunci se terminase. Hotărârea filosoafei i se părea acum o glumă de prost gust. Mai mult, pe când băga cu mâna tremurândă cheile în broasca apartamentului său, filosoafa, locatara celei mai bune dintre lumile posibile, mexicano-japoneza cu talia de viespe şi cu ţâţişoarele ca merişoarele, se transformase deja în pură irealitate, în entelehie, în fum. Existase

vreodată, ajunsese să se întrebe, filosoafa mexicano-japoneză?

A intrat în piesa predilectă a ultimilor săi douăzeci de ani, a deschis larg fereastra ca să circule aerul cald – Parisul, în acest ultim act, se transformase într-un oraş tropical, din Caraibe sau din peninsula Indochina – şi-a pus un Johnny Walker cu etichetă neagră plin, spunându-şi că nu avea rost să-şi mai facă griji în privinţa asta, şi s-a aşezat în fotoliul său de lectură şi de siestă, marele fotoliu al anilor săi înaintaţi. După o vreme s-a ridicat în picioare (probabil se ridicase, presupunea doctorul), a deschis un sertar încuiat cu cheia, acela cu fotografiile femeilor sale, acela cu marile lui secrete (doctorul găsise sertarul deschis, cu cheia în broască şi cu restul cheilor atârnând, şi avusese grijă să-l închidă şi pusese mănunchiul de chei în noptieră, la locul lui obişnuit), a scos un plic, dar de data asta nu unul plin cu vederi sau cu portrete de femei, a pus nişte cocaină pe o etajeră de lemn închis la culoare, care se afla chiar în faţa colecţiei sale din Pléiade, care nu era completă, dar ocupa totuşi trei rafturi întregi. Putem să presupunem că s-a uitat şi peste poze câteva minute, dar de asta nu putem fi siguri. Capitolul femeilor, între ameninţarea unei fericiri domestice, pe de-o parte, şi vome pe covor, pantofi aruncaţi în cap, pe de alta, trebuie să fi fost brusc închis, presupunea doctorul, şi asta fără să se fi simţit apoi uşurat sau liniştit. S-a uitat în schimb, extaziat, la contrastul dintre praful alb pe lemnul închis la culoare şi coperţile albe ale operelor lui Spinoza, Pascal, Montaigne, al celor trei volume de corespondenţă ale lui Stendhal. I se părea că albul rece, maroul foarte închis şi albul de fildeş, convex, al cotoarelor aşezate în linie formau o gradaţie pur şi simplu perfectă, de natură divină, senzaţie dementă pe care a avut-o, pe care probabil o avusese, până la a se întreba dacă nu cumva înnebunise. Se îndepărtase probabil fără să se atingă de cocaină, pe care doar o

pusese acolo (credea doctorul) pentru eventualitatea că ar fi devenit necesară în vreunul din paşii următori (şi pentru că nu trebuia să-i mai pese, să mai aibă grijă, splendidă libertate, doar că avea să ţină prea puţin). A băut, probabil că a băut, jumătate din paharul de whisky, care probabil că i s-a părut, a zis doctorul, în acele momente decisive ale vieţii sale şi doar în acele momente, lipsit cu totul de gust, şi a căzut într-un somn adânc. S-a trezit probabil o oră mai târziu, iar paharul era căzut pe jos (aşa cum îl găsise doctorul), cu cuburile de gheaţă transformate în mici picături de apă pe parchetul neregulat, prost încleiat. S-a dus să caute atunci un pahar mai mare, pe care nu-l folosea niciodată, pentru că prefera paharele joase, de cristal masiv, cu fundul gros (plăceri de fost elev la Grange School, de băiat de Barrio Alto din Santiago, care niciodată nu încetase să-l fascineze, să-l uimească pe prietenul său medicul din Iquique, doctorul Patricio Illanes, care nu putuse să nu mediteze asupra diferenţei dintre paharul căzut şi celălalt, încă plin pe jumătate), şi l-a umplut, probabil, cu whisky cu etichetă neagră până la margini, a pus câteva cuburi de gheaţă şi un deget de apă minerală Perrier (a deschis o nouă sticlă de Perrier, pentru ca gazul să aibă forţa necesară şi pentru că nu mai avea de ce să-i pese să economisească apa. Asta a fost, cel puţin, ceea ce a dedus doctorul văzând cele două sticle de apă minerală de 75 de centilitri desfăcute şi aproape întregi). Imediat, cu hotărâre, cu linişte, cu ceva, fără îndoială, din clasica lui parcimonie, cu un spectacol final, destinat unei galerii invizibile, al eleganţei lui de mişcare, al seducţiei zâmbetului său, s-a dus la baie şi a scos din dulăpior flaconul de somnifere puternice, cele pe care i le prescrisese doctorul însuşi, repetându-i şi avertizându-l cu toată seriozitatea („Fii atent că o supradoză din pilulele astea mici te trimite pe lumea cealaltă!”).

Poate că îşi spusese, a zis doctorul, în acel moment

decisiv, contemplând flaconul cu pastile, contemplându-l şi contemplându-se, că era exemplul perfect de intelectual ratat. Odată, într-o duminică după-amiază, într-unul din acele avânturi confesive care o enervau atâta pe Silvia, atacase tema, cu o cruzime perfectă, fără nici cea mai mică concesie şi, cu o fineţe analitică remarcabilă, vorbise despre diferenţele culturale, morale, politice, inclusiv estetice şi sociale dintre un intelectual ratat şi unul de duzină. Doctorul Illanes, bine instalat într-un set de convingeri globale, întotdeauna îl suspectase pe Felipe că simţea tentaţia irezistibilă a insuccesului, a posturii de ultim în linie.

„Ratat, da”, repetase Felipe cu voce tare, vorbind de unul singur, cu umorul negru al momentelor sale cele mai tulburi, adresându-se, cel mult, unui cârd de porumbiţe care se învârteau în jurul gratiilor de la balconul său, „de duzină, niciodată!” şi probabil dăduse drumul unei cascade de râs sonor şi cavernos, în stare să sperie, s-a gândit doctorul, surâzând maliţios, cârdul de porumbiţe. Apoi, probabil luase primele trei pilule cu o singură înghiţitură de whisky şi apoi, imediat, a lăsat să îi cadă în mâna stângă, care sigur îi tremura de mahmureală şi de frică, încă şase sau şapte pilule, pe care, cu mâna dreaptă nu mai puţin slăbită, le făcuse să iasă din flacon, agitându-l spasmodic. Probabil calculase, bănuia doctorul, că nu avea să aibă nevoie, în niciuna dintre etapele procesului, să recurgă la cocaină, cea care ar fi putut să introducă un element deranjant, departe de clasica combinaţie de whisky şi pastile, şi care ar fi putut avea efecte neprevăzute. Gestul de a pune raza de praf alb pe raft alături de Baruch Spinoza, de Michel de Montaigne, de Monsieur de Stendhal, de toţi aceştia, nu fusese de fapt decât un gest de natură estetică, care implica, poate, şi un mesaj decadent, un salut trimis către petrecăreţi, către Montparnasse, către noapte, ca un ecou îndepărtat, intuise

doctorul, dintr-un tango de Carlos Gardel sau un vers din Rubén Dario.

Aşa îşi imagina lucrurile doctorul Patricio Illanes şi aşa, în această coerenţă strictă, ca un demn ucenic al lui Maigret, Sherlock Holmes şi Hercule Poirot ce era, dedusese toate detaliile: cel legat de paharul mare, care nu se potrivea cu obiceiurile prietenului său pe care îl cunoştea sau credea că îl cunoaşte la perfecţie, cele două sticle mari şi aproape pline de apă minerală Perrier (probabil în amintirea barului Cotapós, spusese) şi praful de cocaină, aliniat cu grijă pe raft, într-un colţ ferit unde nu ajungea curentul, şi care nu fusese aspirat. Singurul lucru care îl luase prin surprindere pe doctor, în acea seară sumbră şi singulară de luni în care a intrat în apartamentul lui Felipe şi l-a găsit mort, a fost ţipătul isteric, neconsolat al Silviei, care, văzând că nu se întoarce de mai bine de o oră, renunţase la filmul la care se uita, plecase să-l caute şi-l găsise lângă corpul inert al lui Felipe, cu gura întredeschisă, cu fruntea exsanghinată, fără să fie pregătită, fără să ştie că Alfredo Arias se afla în camera de alături sau fără să-i pese prea mult că era acolo şi-şi pierduse complet controlul. Pentru că el nu ignora, desigur, nu ignora cu totul, şi asta de mult timp, slăbiciunea Silviei şi nu o dată avusese unele bănuieli, senzaţii insidioase, incomode, care se reînnoiau de fiecare dată când vedea în acţiune capacitatea de seducţie şi perfecta lipsă de scrupule ale lui Felipe Díaz, dar niciodată, nici măcar o dată în viaţă nu-şi putuse imagina că Silvia, serena, surâzătoarea, haioasa Silvia, ar fi putut să-şi piardă controlul în acel fel atât de limpede. Nu era faptul că ar fi fost impresionată, asta fără nicio îndoială, că s-ar fi aflat în pragul unei crize de nervi pentru că vedea un cadavru, cadavrul unui sinucigaş. Nu avea, Silvia, acest tip de fragilitate. Ţipătul ei, dincolo de faptul că era acolo şi Alfredo Arias sau chiar el însuşi, dincolo de orice noţiune

de discreţie şi chiar, cum se spune, de pudoare, era un vaiet ciudat, diferit, profund: ieşea din lăuntrul unei femei pe care el credea că o cunoaşte şi pe faţă şi pe dos, dar pe care în realitate n-o cunoştea şi pe care începea s-o cunoască acum, foarte târziu şi fără niciun rost. Se confirma de acum, era bătut în cuie că Silvia şi Felipe fuseseră amanţi? Şi cât timp şi în ce circumstanţe şi cum făcuseră să-l înşele pe el, să-l trădeze chiar sub nasul lui, pentru că dacă cuvântul trădare nu se potrivea în acest caz precis, trădare cu perfidie, jucându-se de-a prietenia, de-a comedia sincerităţii, de-a adevărul mincinos, atunci când dracului se putea potrivi?

Doctorul îi văzuse pieziş ochii înroşiţi, privirea plină de tandreţe sfâşietoare, intensă, amoroasă (pentru că nu era de nimic altceva!), cu care Silvia se uita la capul inert al lui Felipe, iar îndoielile lui, pe care până atunci le mai avusese, în ciuda aparenţelor, şi pe care le protejase, pentru că îi oferiseră o permanentă poartă de ieşire, s-au risipit pur şi simplu. În perplexitatea lui, în rătăcirea bruscă în care intrase – pentru că fusese pregătit pentru orice, în timp ce traversa strada cu copia după cheile lui Felipe în buzunar, dar nu pentru asta –, a fost pe punctul de a o întreba în gura mare, dar s-a abţinut. Silvia, atacată, s-ar fi apărat inteligent, cu inteligenţa cu care acum, când se uită înapoi, se confirmă că îi era familiară: i-ar fi dat o explicaţie care nu l-ar fi convins, dar care l-ar fi neutralizat, l-ar fi ameţit, iar ea ar fi fost astfel prevenită, avizată, hotărâtă să şteargă urmele. El, acum, trebuia să joace cu capul. Nu avea altă soluţie. Trebuia să pună în joc aceeaşi inteligenţă ca Silvia sau să se transforme, din contră, în maimuţoiul ei şi astfel să ştie despre Felipe şi despre ea mai puţin decât portăreasa, decât cel din urmă copil de prin vecini. Ca toţi încornoraţii din lume!

— I s-a întâmplat ceva domnului Díaz? a întrebat tocmai portăreasa, ieşind din cuşca ei în holul întunecos de la

intrarea în clădire, de parcă ar fi ghicit, având poate antecedente în acest sens pe care ei nu le ştiau, iar doctorul a trebuit să-i explice. A sunat apoi la poliţie, la consulat, la câţiva prieteni.

— *Ne vous inquiétez pas, Madame Larousse.*

Ştia de mult că o chema Madame Larousse. Obişnuiau să glumească pe tema asta cu Felipe. „O s-o consult pe a mea doamnă Larousse”, spunea brusc Felipe, fără să râdă câtuşi de puţin, iar cei care nu ştiau secretul se uitau curioşi.

— Mi-e rău, a murmurat doctorul când a intrat în casă, palpându-şi locul inimii, cu gura uscată, cu saliva aspră şi s-a servit cu un deget din sticla pe care o ţineau mereu la îndemână în cazul în care ar fi venit Felipe în vizită, dat fiind că el, doctorul, nu bea niciodată.

— Dă-mi şi mie, a cerut Silvia, iar el, cu tot automatismul galanteriei din vechiul Iquique, i-a făcut de data asta semn să se servească singură, el nu mai avea forţă pentru nimic.

— Sărăcuţul, a zis Silvia, după prima înghiţitură. Felipe îţi va lipsi atât de mult!

Da, cât de mult o să-mi lipsească, s-a gândit el, şi mai ales cât o să-ţi lipsească ţie, iar apoi şi-a zis:

— Ce sfârşit de săptămână de căcat!

Pentru că-şi pierduse cel mai bun prieten şi-l pierduse şi pentru viitor – pentru puţinii ani sau luni care îi mai rămâneau de trăit lui, pe care acum le vedea dintr-odată puţine şi întunecate – şi pentru trecut, pentru memorie, ceea ce într-un anumit fel era şi mai rău, având în vedere că recentele descoperiri transformau amintirile vesele, aventurile spectaculoase, glumele în sarcasm, în mizerie. Acum de-abia înţelegea glumiţele Silviei. Cum îi serviseră ele pentru a disimula, pentru a dezorienta! Dacă suspiciunile lui, desigur enervante, dar pe care trebuia să le reevalueze la lumina zilei, în circumstanţe mai normale,

se confirmau, ce căţea de cel mai mare rahat era, se dovedea a fi, fusese, iar el, ce stupid, în amor, în prietenie, în politică, în chestiunile băneşti, în toate, întotdeauna credul, ce idiot!

V

„Ne lăsăm duşi de cea mai
uşoară adiere de vânt.”
SENECA

MARŢI DIMINEAŢA, AM URMĂRIT-O cu o atenţie de care nu avusese parte de când o cunoscusem, cu aproape treizeci de ani în urmă, în incredibilii ei ani douăzeci şi ceva (întotdeauna, spunea Alfredo Arias, atunci când îi privim din perspectiva anilor şaizeci sau şaptezeci, sunt incredibili), iar eu în anii mei verzi patruzeci. Cred că ea nu şi-a dat seama. Dacă văzuse ceva ciudat la mine, o pusese probabil pe seama celor întâmplate cu o seară înainte. Era, la rândul ei, răvăşită, părea foarte obosită, dar nu puteam să dau faptului o interpretare specială. Dormiserăm prost, şi eu şi ea, era, şi nu putea să nu fie, un lucru normal. Trebuie să mă înarmez cu răbdare, cu multă răbdare, mi-am spus, şi s-o urmăresc în situaţii diferite, normale şi anormale, fără să ies niciodată din starea de alertă maximă. Observasem în ultimele luni că prospeţimea mentală mi se ofilea după-amiaza, că atenţia şi memoria dădeau semne de oboseală, dar acum trebuia să fac un efort de voinţă permanent. Asta e ceea ce se numeşte a scoate forţă din slăbiciune, o slăbiciune, trebuia să recunosc, cu fiecare zi mai copleşitoare.

După-amiază ne-am dus la priveghi, într-unul din birourile lugubre ale asociaţiei jurnaliştilor, unde puseseră sicriul pe o masă oarecare, fără ornamente, acoperită cu o pânză neagră, înconjurat de câteva coroane veştejite, una din partea unei asociaţii chiliene, una de la o societate franceză oarecare. La capătul unui coridor, într-o cameră, se scria la maşină şi din când în când suna un telefon la care răspundea o voce somnolentă. Treceau cu pas apăsat bărbaţi cu mânecile cămăşilor suflecate, secretare cu ochelari, corpolente şi se mulţumeau să arunce câte o privire grăbită, voit neutră, spre camera mortuară. Silvia a făcut o observaţie ciudată, care nu demonstra nimic, adică nimic din ce mă interesa pe mine, dar care mi s-a părut totuşi ciudată. A spus că înmormântările fără preoţi, fără ornamente religioase, fără slujbă, fără cântări erau de o

tristeţe, de o meschinărie, a nuanţat ea, aproape imposibil de suportat.

— Vrei să spui că ar trebui să ne încheiem socotelile ca nişte buni catolici?

S-a uitat la sicriu, la pereţii murdari, scorojiţi, la urmele de zugrăveală, la cele şase sau şapte persoane care se adunaseră acolo: grăsanul de Manzano, Abelardo Manzano, încă trei sau patru chilieni; Alfredo Arias, prietenul nostru spaniol, care avusese extravaganţa să se nască în insula Lanzarote; un poet din Guatemala; o fostă amantă franţuzoaică a lui Felipe, Madame Léotard, care se transformase în prietenă fidelă, plină de solicitudine, generoasă… Silvia s-a uitat la toate astea şi a zis:

— Mie să-mi faci o înmormântare cu trei preoţi, cu cânturi gregoriene, cu tămâie, cu coroane de flori, cu mătăsuri în sicriu…

— Păi o să fii moartă, ce-o să-ţi mai pese?

— O să-mi pese, a răspuns Silvia. Chiar îmi pasă!

M-am întrebat dacă acea reacţie, între hotărâtă şi iritată, chiar agresivă, nu arăta o emoţie, o tulburare pe care Silvia se chinuise s-o ascundă tot timpul, dar care avea rădăcini adânci. Era posibil ca Madame Léotard, care trecuse de la condiţia de amantă la aceea de confidentă, să ştie ceva şi mi-am propus să caut un pretext să mă întâlnesc cu ea din nou, după. Alfredo Arias, care era un becher muieratic în stilul lui Felipe, cu o căsătorie veche în urmă, de asemenea trebuie să fi bănuit câte ceva şi poate mai mult decât atât. Şi Abelardo Manzano, grasul, cu prietenii lui socialişti, gata oricând de o bârfă şi de un vin roşu. Poate, cine ştie! Aveam să invoc pretextul amiciţiei, al amintirilor comune, un pretext nu tocmai rău, şi de aici aveam să intru în chestiune.

La înmormântare, şi mai searbădă şi mai meschină decât priveghiul, după cum spusese Silvia, având în vedere că a constat în ducerea sicriului miercuri dimineaţa, fără nicio

slujbă, fără discurs funebru, fără imnuri, doar sicriul într-o furgonetă neagră, un Peugeot vechi, până la cimitirul Ivry, loc predilect al suburbiilor roşii din Paris, ca şi cum convertirea la anticomunism a lui Felipe n-ar fi contat, ca şi cum vechiul militantism i-ar fi imprimat un caracter etern pentru ca trădarea lui, pe vremea când noi, comuniştii, eram tari, fusese un scandal, dar acum, când cuptorul, cuptorul comunist, se înţelege, nu mai e tocmai încins, preferam s-o uităm şi să ne amintim, în schimb, vremurile legendare ale fidelităţii, ale disciplinei; în timpul acestei călătorii în furgonetă, cu picioarele înainte, în timpul acestei despărţiri sordide, în care ceremonialul grăbit era executat de funcţionari municipali care întindeau mâna după bacşiş, militanţi sau nemilitanţi, cu sau fără carnet de Partid, Silvia, care se îmbrăcase cu un costum gri făcut pe comandă, cu părul aranjat la coafor, foarte dichisită în general, n-a rezistat şi a vărsat nişte lacrimi mari, care îi alunecau pe obrajii obosiţi. Detaliul, bineînţeles, nu demonstra nimic. Madame Léotard, fostă amantă ştiută, prietenă fidelă, fusese nevoită să apeleze la o batistă de dantelă şi până şi Manzano, grasul, în amintirea cine ştie căror chiolhane, a căror aventuri, a căror glume deocheate, se contorsiona de durere, în timp ce Alfredo Arias era palid, dichisit, melancolic şi dădea impresia că se gândea, cu ochii lucitori şi înfundaţi, la propriul lui destin. Recunosc că şi mie, în ciuda minţilor mele tulburate, mi s-au umplut ochii de lacrimi şi m-am uitat în altă parte, nu ştiu dacă prin contagiune sau pentru că sentimentul de prietenie, dincolo de suspiciuni sau de cât de absurd ar fi fost, rezista.

A doua zi după înmormântare, joi, după prânz, imediat ce Silvia s-a închis în dormitor să-şi facă siesta, am ieşit în vârful picioarelor din casă, numai în cămaşă, pentru că era o căldură insuportabilă, cu cheile de la apartamentul lui Felipe ţinute strâns în palma transpirată de la mâna

dreaptă. Mă simţeam prost, vinovat de ceva nu foarte clar, dar dominat de o pornire irezistibilă. Am format codul de la poartă, pentru că francezii, cum se ştie, au o obsesie cu securitatea, iar în agenda mea se află mai multe coduri secrete decât adrese; am trecut pe lângă cuşca portarului fără să remarc nicio mişcare în regatul lui Madame Larousse, am băgat cheia în broasca apartamentului de la etajul doi, am închis după mine şi în penumbră, în linişte, în mijlocul amintirilor prietenului meu defunct, ale posibilului meu duşman postum, am avut senzaţia supărătoare că m-am transformat într-un hoţ, chiar mai rău decât atât, într-un profanator de morminte. N-am făcut totuşi nici cel mai mic gest de a ieşi. N-am ezitat, în ciuda ruşinii, nici măcar o secundă. Nevoia de a şti depăşea orice scrupul, inclusiv simţul ridicolului, ceea ce înseamnă foarte mult pentru o persoană născută în Iquique, în această regiune a îngustei fâşii chiliene.

Am închis draperiile, care deja erau pe jumătate trase, cu cea mai mare grijă şi am căutat mănunchiul de chei pe care îl ştiam, acela pe care eu însumi îl descoperisem la locul lui, la începutul acelei săptămâni fără sfârşit, şi care fusese păstrat dintotdeauna în sertarul noptierei lui Felipe. Mănunchiul, fireşte, rămăsese la locul lui. Săptămâna aceea teribilă şi interminabilă nu avusese de ce să-i schimbe locul. Cu cheiţa uzată am deschis sertarul secretelor. Era într-un birou vechi, lipit de perete, în sufragerie. Felipe trăise, mi-am spus, în ciuda fastului, a cuceririlor, a etichetelor lui negre, modest. Acuzaţiile Partidului, după îndepărtarea sa, aşa cum era obişnuit în acele cazuri, ca parte a ritualului de expulzare, fuseseră calomnioase, perfect nefondate. Foarte bine că eu şi Silvia, cel puţin, ne ţinuserăm gurile şi continuaserăm să-l frecventăm, deşi la început cu multă discreţie (detaliu pe care el, din delicateţe, nu-l comentase), şi am înţeles, nu puteam să nu înţeleg, că Silvia, acea Silvia pe care n-o

cunoşteam, cu isteţimea şi cu încăpăţânarea ei, făcuse ca lucrurile să fie aşa. Mă manipulase Silvia! Ne manipulase pe amândoi şi asta din vârful degetului mic!

În sertar erau câteva scrisori, niciuna de la Silvia, nişte chei, cărţi de vizită vechi, îngălbenite şi un mănunchi mare, care trebuia aplatizat pentru ca sertarul să se poată închide, de fotografii feminine. Ce colecţionar, acest Felipe, mi-am spus, şi dacă înainte de luni seara mi-aş fi spus-o surâzând, cu simpatie (şi de fapt, luni seara, înainte să apară Silvia şi să se dea de gol, văzusem sertarul deschis şi nu simţisem nici cea mai mică curiozitate), acum asta se amesteca cu o senzaţie de angoasă, ba chiar cu una de ură. Ce apariţie inoportună, dezagreabilă! Ori mă vindec într-un fel de această obsesie, m-am gândit, de această boală, ori o să mor înainte să se facă anul. În grămadă erau două feluri de fotografii: fotografii făcute cadou de cele interesate şi fotografii făcute de Felipe însuşi. Printre cele din a doua categorie, cele făcute de el, am găsit poze insinuante, distractive, obscene, groteşti, absurde, romantice şi câteva nuduri destul de prost fotografiate. M-am întrebat dacă filosoafa apucase să intre în această serie, în această categorie probabil superioară şi am căutat o talie de viespe, cum spunea el, terminată cu o pereche de sâni perfecţi şi cu trăsături orientale. Nu era nimic care să se potrivească cu această descriere. Am găsit, în schimb, o femeie grăsuţă, bine făcută, cu faţa ascunsă în cearşafurile răvăşite şi cu picioarele desfăcute, un sex feminin fotografiat în prim-plan, ciudat de asemănătoare cu *Originea lumii*, tabloul lui Gustave Courbet pe care eu şi Silvia tocmai îl vizitaserăm şi care se afla expus, de mai bine de o sută de ani, în Muzeul Orsay. Am simţit palpitaţii violente, m-am uitat la femeie fascinat, orbit şi am ridicat cum s-ar spune ochii deasupra sexului ca să văd dacă nu era cumva Silvia. Deja avusesem o idee confuză, ciudată, atunci când văzusem tabloul în muzeu şi

această idee, ca o imagine dintr-un vis, se întorcea. Cred că nu era Silvia, am vrut să cred, cel puţin, că nu era ea, dar s-a produs o coincidenţă teribilă, pe care câteva minute lungi n-am putut s-o suport. Mi s-au înmuiat picioarele şi m-am gândit imediat că urma să cad din picioare, brusc. Sub acea replică prost fotografiată, dar nu prost gândită, a *Originii lumii*, replică probabil inconştientă, simplă suprapunere peste acel presupus model, am găsit o poză mică de tip paşaport, smulsă de pe un document vechi.

— Silvia! am exclamat cu voce tare, foarte palid, tremurând, cu pulsul ridicat la o mie, cu gura uscată.

Am pus fotografia în buzunar, am făcut ordine în sertarul cu secrete, l-am încuiat, am pus mănunchiul de chei la locul lui şi am întredeschis draperiile, exact aşa cum fuseseră la început. Eram un fel ciudat de hoţ: justificat oarecum din punct de vedere legal şi totodată disperat în căutarea prăzii. Căldura apăsătoare a străzii m-a făcut să-mi dau seama că mă simţeam foarte rău şi că poate suferisem un atac de cord fără să-mi dau seama. Am calculat că nu eram în stare să ajung acasă şi că o să fiu descoperit cu probele delictului asupra mea, ale delictului meu stângaci, ridicol, în buzunar. Ce moarte absurdă! Am reuşit totuşi să ajung, clătinându-mă, transpirând fără să transpir, uscat. Bătrâneţea, mi-am spus şi am spus-o fără menajamente, ca medic şi om de ştiinţă pasionat, bătrâneţea înseamnă, printre altele, o diminuare drastică a secreţiilor, o secetă pe dinăuntru! Silvia, mirată să nu mă simtă în pat alături de ea, se trezise din siestă. Nu era mai mult de patru după-amiaza. Eu, acum, aş fi vrut să dau cearşafurile la o parte, să-i acopăr faţa, să-i scot ciorapii, să-i desfac picioarele şi să mă aşez la un metru distanţă, trântit pe podea şi să mă uit şi să compar şi chiar s-o fotografiez!

— Ce cauţi pe stradă la ora asta? a întrebat ea, departe,

desigur, de dorinţele mele şi preocupată, pentru că nimic nu putea fi mai contrar obişnuinţelor mele decât să ies la plimbare la asemenea ore, în mijlocul caniculei.

— Mi-am terminat cartea despre KGB, i-am spus, şi am ieşit să caut altele pe tema asta.

— Obsesia cu comunismul te-a înnebunit, a declarat Silvia. O să sfârşească prin a te omorî, până la urmă.

— Şi asta fără să fie nevoie să mă condamne, am răspuns.

— Niciodată n-a fost nevoie să condamne pe toată lumea, a răspuns ea. Cu torturarea, condamnarea şi lichidarea câtorva era de ajuns.

— Se pare că Pinochet a învăţat lecţia, ca să zic ceva.

— Pe lângă ei, pe lângă Stalin şi fraţii lui, Pinochet a fost copil de ţâţă, a conchis Silvia din penumbră.

Cam aşa vorbea Felipe şi mi-am dat seama că Silvia, în absenţa lui, preluase rolul. Încă un indiciu, dacă mai era nevoie! Între timp, la baie, cu uşa închisă, scosesem din buzunar fotografia de tip buletin, portretul juvenil, neclar al Silviei şi nu puteam să-mi iau ochii de la el, să nu admir frumuseţea ochilor ei de pe atunci, din care încă păstra urme, a frunţii ei bombate.

— Pentru că tovarăşul Stalin, continuă ea, în reprezentaţia ei încăpăţânată *á Ia Felipe Díaz*, fără să-şi imagineze o clipă că eu ţineam în mână imaginea trădării, s-a băgat în capul tuturor. S-a transformat într-o proiecţie interioară a noastră.

— A dracului proiecţie, am zis, amintindu-mi dintr-odată, cine ştie de ce, vorbirea din Iquique şi punând fotografia în faţa oglinzii luminate.

— Singurul care s-a eliberat la timp, a comentat Silvia, a fost Felipe.

— Pentru că era mai cinic decât noi.

— Nu e adevărat, a răspuns vocea din penumbră, cu forţă, cu o energie până atunci nefolosită. Era mai lucid,

mai independent şi mai puţin laş!

Începea să se dea pe faţă, mi-am spus, înnebunit, coborând fotografia şi strângând-o în pumn şi simţind, în timp ce o strângeam, lucru ciudat, ceva ce semăna bine cu excitaţia sexuală: „iapa”! S-o ţinem tot aşa, m-am gândit, şi în curând o să aflăm totul!

VI

„Sunt mai numeroase, Lucilius, lucrurile care ne sperie decât cele care ne lovesc şi suferim mai mult pentru ceea ce ne imaginăm decât pentru ce ni se întâmplă cu adevărat.”
SENECA

CHIAR ÎN ACEA DUPĂ-AMIAZĂ l-am căutat la telefon pe Alfredo Arias. A răspuns, ca de obicei, robotul, în stilul abrupt caracteristic stăpânului, care imediat ce mi-a recunoscut vocea a ridicat receptorul. I-am spus că trebuia să vorbesc cu el, că era „destul de urgentă", şi l-am rugat să ne întâlnim în librăria La Hune din Saint-Germain-des-Prés, la raionul de clasici francezi.

— Chiar în faţa *Memoriilor de dincolo de mormânt,* am precizat eu, cu umor lugubru, şi i-am spus că voiam să vorbim despre Felipe.

Despre Felipe? Cred că ideea i s-a părut oarecum stranie. Sau aşa am interpretat eu tăcerea prelungită din telefon. Dar Alfredo Arias, dincolo de calităţi şi de câteva defecte, era un om amabil, prevenitor, care făcea eforturi să nu-şi dezamăgească prietenii, aşa că şi-a făcut apariţia în librăria La Hune, în faţa operelor lui Corneille şi ale vicontelui de Chateaubriand, la ora şapte fix. La locul indicat şi la ora exactă!

— Ce coincidenţă! mi-a spus. Chiar am chef să citesc *Memoriile de dincolo de mormânt.* Nu ştiu de ce.

— Eu mai degrabă, am zis, cu intenţie şi ştiind foarte bine de ce, l-aş aborda pe Marchizul de Sade, o afirmaţie pe care el nu era în postura s-o înţeleagă cu toate nuanţele ei, dar pe care a luat-o cu umor.

— La vârsta ta, nu e rău, a zis, bătându-mă pe umăr.

Am ieşit din librărie şi ne-am aşezat la terasa Deux Magots, chiar în faţa clopotniţei bisericii Saint-Germain, pe care niciodată nu mă săturam s-o admir şi care se profila, la acea oră, cu simplitatea ei medievală, teologică, pe cerul însorit şi pătat de nori albi.

— De unde sunteţi? a întrebat chelnerul, într-o spaniolă stricată.

— Din Canare, am zis eu, arătând spre Alfredo, iar locul, fără îndoială, nu figura în bibliografia interlocutorului nostru, şi din Iquique, care e în Chile, în nord.

— Chili! a exclamat chelnerul, evident fericit că ceva îi suna cunoscut. Îmi place mult să dansez salsa.

— Mie, nu, am zis eu.

— Nici mie, a zis şi Alfredo.

Chelnerul a plecat, probabil dezamăgit de exotismul nostru precar, iar eu, după câteva consideraţii de început, observaţii simpliste despre arhitectura bisericii, despre climă şi turiştii japonezi, am adus în discuţie cu hotărâre problema vârstei. Sunt unii care cred că obsesiile, pasiunea, gelozia, faimoasele fantasme erotice, toate acestea se duc cu vârsta. Eu, de pildă, pe la patruzeci de ani credeam că la cincizeci voi fi scăpat de ele. La cincizeci, că se vor termina la şaizeci. Apoi, că la şaptezeci… Acum, în schimb, mi-aş pune capul jos că nu se vor duce niciodată. Nici la optzeci de ani! Nici la două sute!

— Aşa e, a fost de acord şi Alfredo, cu un aer resemnat.

— Şi aşa va fi!

Mai întâi se duce capacitatea de acţiune. Maşina! În următoarea etapă, capacitatea de seducţie, care credeam sau care pretindeam a crede că va ţine atât cât vom trăi! Atât şi atât de puţin, de fapt. Dar se întâmplă că nu mai există scânteia, ca şi cum piatra din brichetă s-ar fi tocit, iar mişcările corpului, gesturile, devin greoaie. Fantasmele însă, entităţile profunde, locatarii stranii ai inconştientului, continuă să existe acolo, vii, dând din coadă şi făcând gălăgie.

Alfredo Arias a scos un oftat. A făcut-o cu ostentaţie şi cu lipsa de complexe specifică celor din ţara lui. Ceruse o apă Perrier, după ce îmi mărturisise că era prudent şi că, o spusese cu cea mai deplină convingere, la vârsta lui trebuia să protejeze maşina de care tocmai vorbiserăm, iar eu, în acord cu reţeta mea de viaţă lungă, cerusem o limonadă, ca de obicei.

— Felipe, am zis eu, mestecându-mi amarul, avea mania

nevrotică de a schimba femeile în fiecare zi sau în fiecare săptămână…

— Ce absurd, a exclamat Alfredo. La cât de complicate sunt!

— Aşa e! Sunt căsătorit de treizeci de ani cu aceeaşi şi încă n-am ajuns s-o cunosc, descopăr încă noi complicaţii, la care nici n-aş fi visat.

Am calculat că mă apropiam de problemă, că deja mă aflam pe un prag delicat, precis şi mi-am dat seama că, în timp ce sorbeam o înghiţitură de limonadă fără zahăr şi îmi luam inima în dinţi să trec acest prag, pulsul şi ritmul respiraţiei mi se alterau în mod evident. Ceva în mine, în resorturile mele intime, în ciuda voinţei mele, se accelera la o mie şi se dădea peste cap. În tot acest timp, Alfredo îmi explica că el avea o altă filosofie. Aproape una contrarie. În loc să schimbe lucrurile aşa de des, făcea un efort deliberat să le menţină pe toate (pe toate!) în stare de funcţionare şi simultan. La sfârşitul săptămânii, de pildă, ca să ne oprim doar aici, urma să plece în Italia cu o amică milionară, proprietara unei splendide vile nu departe de Florenţa şi care îl invita să facă împreună turism de cinci stele, în hotelurile cele mai luxoase de pe planetă, unde avea întotdeauna rezervate un apartament pe numele ei şi încă unul, cel mai fastuos dintre toate, cel prezidenţial sau cel ce purta numele Leonardo da Vinci sau Salvador Dalí, pentru el.

— Asta da viaţă, am exclamat eu, o exclamaţie care niciodată nu mi-ar fi ieşit din gură în anii mei de militantism, nici măcar nu mi-ar fi trecut prin cap, ceea ce nu spune lucruri prea rele despre acei ani, şi mi-am spus, totodată, că Silvia, fără să-şi imagineze un cuvânt măcar din conversaţia noastră, stătea într-un colţ întunecos, răsfoind reviste şi făcând ceea ce acum, în epoca telecomenzilor, numim zapping, moartă de plictiseală.

Alfredo, care era mai mare binişor ca Felipe, ca vârstă

undeva între mine şi Felipe, mi-a spus, brusc, fără ca eu să-l fi întrebat, că italianca era cu trei sau patru ani mai mare decât el. Am lansat nişte exclamaţii ascuţite, cu gura deschisă.

— Ce se întâmplă, a zis el, animat şi cu gesturi grandilocvente, cu ochi strălucitori, în timp ce vecinii de la masă îl priveau cruciş – cu banii pe care îi are şi-a făcut totul ca nou: fesele, tenul, sânii, gâtul, până şi pulpele. Nicio parte a corpului nu e originală, asta e clar – a punctat el, fără niciun fel de grijă de a fi discret dar toate sunt impecabile, perfecte – şi le desena în aer cu mâinile lui mari, cu ochii ieşiţi din orbite, sub privirile chelnerului şi ale vecinilor de masă.

— Madame Frankenstein!

— *Voilà,* a ţipat el, ridicându-se din scaun, Madame Frankenstein şi a întins palma mâinii drepte cu un gest frânt, care mi-a amintit, nu ştiu de ce, de un prozator din exilul cubanez, un personaj cu gesturi largi, un pic teatral, care era deseori văzut în cafeneaua de alături, Flore, un loc unde clientela, ca să zicem aşa, era oarecum mai colorată, mai pitorească.

Extravaganţa momentului m-a făcut să cred că venise timpul să-mi pun în scenă propria extravaganţă. Am luat încă o sorbitură amară, am înghiţit şi m-am lansat, îi cerusem această întrevedere în La Hune, de fapt, cu un obiectiv foarte concret care lui ar putea să i se pară absurd, de un gust îndoielnic, de asemenea, dar care avea, pentru mine, o importanţă vitală şi, având în vedere că el era prietenul meu…

— O să crezi că sunt bolnav, că sunt nebun de legat şi, ştii ceva, s-ar putea să ai dreptate, dar singurul tratament pentru mine ar fi să-mi spui adevărul, tot adevărul, oricât de dur, de crud, de insuportabil ar fi. Ai fi tu în stare să mi-l spui?

În timp ce vorbeam, Alfredo Arias devenise serios.

Înţelesese, îmi imaginez, din tonul vocii mele, din greutatea cu care îmi găseam cuvintele, că boala, mania, nebunia, cum vrei să-i spui, nu era glumă. Devenise serios şi avea întipărită pe faţă, inconştient, o expresie de surpriză copilărească şi totodată, deşi poate părea ciudat, de frică. Un copil bătrân şi chel, cu ochii înfundaţi, cu mâinile osoase, care mă privea chiorâş, cu un reflex gălbui, supărat, întunecat în pupile. Mi-am spus, nu ştiu dacă aveam dreptate sau nu, că această latură infantilă a lui mă putea ajuta. Poate că datorită ei mi-ar putea vorbi fără calcul, fără să cântărească consecinţele, fără vreun respect omenesc excesiv.

— Vreau să spun, am început, uitându-mă la turnul descărnat al bisericii, la norii ca nişte grămezi de bumbac, cu limba încleiată, cu pulsul accelerat – tu, care l-ai cunoscut atât de bine pe Felipe, tu care mereu îi ascultai poveştile cu femei şi te distrai, râdeai cu lacrimi, ştii cumva dacă Silvia, nevasta mea, şi te întreb ca prieten, cu încrederea prieteniei şi pentru că am nevoie să-mi dai un răspuns sincer, fără minciuni pioase, dacă a fost sau n-a fost Silvia, nevasta mea, amanta lui, a lui Felipe. Vreau să-mi spui, Alfredo. Mai bine spus, am nevoie să-mi spui, să-mi povesteşti fără să omiţi nimic, cu tot luxul de amănunte cu care el, sigur, ţi-a povestit… E o rugăminte oarecum ciudată, ştiu, de cel mai prost gust, ai putea spune, un pic pervers, poate, dar… Mă aflu într-un teribil conflict, într-o stare de angoasă care mă omoară cu zile, care nu mă lasă să dorm nicio secundă şi doar adevărul, adevărul fără concesii, povestit de către un amic de suflet, ar putea să mă calmeze…

Alfredo l-a chemat pe chelner şi, în deplină contradicţie cu regimul lui atât de proclamat, i-a cerut un whisky cu gheaţă. M-am temut că lovitura mea, întrebarea atât de impudică şi lansată direct în plexul solar, îşi greşise ţinta. După prima înghiţitură, Alfredo şi-a mişcat muşchii gurii, a

aşteptat să i se usuce buzele şi mi-a spus, cu o expresie care mi s-a părut că trăda un imens disconfort, o ipocrizie contrară obiceiurilor lui, obiceiurilor noastre, ruşinoasă şi aproape dureroasă şi pentru mine, şi pentru el, că niciodată, nici măcar o dată în viaţă, nu-l auzise pe Felipe spunând o singură vorbă despre Silvia. Era sigur că erau toate doar în imaginaţia mea, fantasmagorii care îmi intraseră în cap, ca să folosim expresia mea, şi de la acest răspuns solid şi neghiob, nu s-a mai mişcat nici cu un centimetru. I-am povestit inclusiv episodul cu fotografiile pe care le găsisem, roşu ca racul, bâlbâindu-mă, dar făcând eforturi să mă stăpânesc, minţind asupra momentului şi circumstanţelor, spunând că le găsisem pe când trăia, folosindu-mă de autoritatea pe care mi-o dăduse prin faptul că-mi lăsase un rând de chei, o justificare care nu suna, trebuie să recunosc, deloc convingător.

— Şi eu aş fi putut să am o fotografie a Silviei, a protestat Alfredo, a cărui expresie devenise brusc aceea a unui nebun de legat. Şi asta n-ar însemna nimic!

— Dar tu nu colecţionezi fotografiile amantelor tale, dar el, da, iar Silvia, soţia mea, se regăseşte în această colecţie.

Alfredo Arias, care, fără îndoială, nu ştia să se prefacă prea bine, s-a uitat în altă parte şi a început să facă tot felul de mişcări abrupte, de gesturi absurde. Articulaţiile lui produceau sunete scheunătoare, ca şi cum stătea să se desfacă în bucăţi.

Atunci eu, care începusem să alunec într-un fel de cădere liberă, am mai făcut un pas, un pas extrem şi l-am făcut în gol. L-am făcut cu o senzaţie de vertij pe care n-o mai puteam controla. I-am spus că am văzut în colecţia lui Felipe o fotografie cu o femeie dezbrăcată, cu faţa acoperită de cearşafuri şi picioarele desfăcute, într-o postură foarte asemănătoare cu aceea din pictura lui

Courbet de la Muzeul Orsay şi că eram sigur (cine ar fi putut s-o cunoască mai bine ca mine!), după forme, după curbura specială a burţii, după muşchi, chiar şi după firele de păr din jurul vaginului, am adăugat, cu vocea alterată de mucozităţi, încurcat de tot, că era Silvia acum vreo douăzeci de ani, în maturii şi extraordinarii ei ani treizeci şi ceva.

— Dar nu spui că avea faţa acoperită? a protestat Alfredo, descompus, cu aceiaşi ochi scoşi din orbite de mai înainte.

— Da, o avea. Dar… şi am dat din mâini ca şi cum aş fi spus: gândeşte-te un pic! Şi spunând, de asemenea: Nu încerca să mă ajuţi, pentru că aşa nu mă ajuţi deloc.

Alfredo Arias şi-a terminat whisky-ul şi a pus paharul pe masă cu forţă şi aproape, aş spune eu, cu furie şi cu un sentiment asemănător cu indignarea, ca şi cum frica din primul moment ar fi fost înlocuită cu furie.

— Tu mi-ai pus o întrebare, a zis, iar eu ţi-am răspuns. Îţi răspund cât de bine pot eu. Pentru că pe Felipe, niciodată, niciodată! nu l-am auzit să spună o vorbă despre soţia ta. Niciun cuvânt, înţelegi?

— Înţeleg, am zis, cu capul în jos şi l-am rugat să mă scuze şi să schimbăm subiectul. El mi-a pus o mână pe umăr şi m-a zgâlţâit până m-a durut.

— Îmi imaginez ce crezi, i-am spus. Crezi că sunt bolnav la cap. Şi ai dreptate. Te-am şi avertizat. E o boală care m-a luat brusc, ca un par în cap şi care mă ţine paralizat, sclav. Dacă ar fi fost vreun amor imposibil, o pasiune senilă, aş fi fost mai liniştit, dar trădarea, gelozia, curiozitatea bolnavă şi contrariată sunt de o mie de ori mai rele…

El mi-a apăsat muşchii umărului cu nişte mâini ca nişte cleşti. N-am mai putut şi am scos un ţipăt. Chelnerul, iubitorul de salsa, se uita la noi cu o expresie pe jumătate amuzată, pe jumătate trivială.

— Poate, a zis Alfredo, ar trebui să consulţi un psihiatru. Am eu o psihiatră foarte bună care m-a ajutat să termin cu alcoolismul.

— Şi e frumoasă, l-am întrebat, ca să mai uşurez un pic din greutatea momentului. Face parte din colecţia ta, din situaţiile tale paralele?

El a dat din mâini, ca şi cum mi-ar fi spus să las gluma la o parte, dar şi ca şi cum s-ar fi pus în gardă deja, pentru că eu, de-acum, pentru el, nu mai eram cel de dinainte şi nici nu aveam să mai fiu vreodată.

— Uite, i-am spus atunci, sorbind din limonadă şi întorcându-mă la subiect, recunoscând, astfel, că boala care mă apucase brusc era una incurabilă. Am simţit atunci, în acea secundă, şi o spun fără nicio plăcere, cu dezgust, că Alfredo Arias era Felipe Díaz şi că aveam chef să-l înşfac, să-l strangulez, să-l strivesc ca pe un vierme. Dacă mi-ar fi povestit, ar fi fost de o mie de ori mai bine, dar el, în încăpăţânarea lui, nu înţelegea. Eşti un măgar, am vrut să-i spun, dar nu i-am spus şi în schimb i-am cerut, depunând astfel armele, cu vocea cea mai blândă şi mai neutră pe care o puteam scoate din piept, să-mi facă un favor, unul singur: înţeleg că tu ai cunoscut-o pe Mélanie Sylvestre, o nebună care-i făcea rost de femei lui Felipe.

— Lui Felipe nu, a zis Alfredo Arias. Unui tip, marchiz de Gondoliére.

— Bine, am continuat eu, tot aia e. Lui Felipe şi marchizului. Favorul pe care ţi-l cer, oricum, este următorul: ai putea să mă pui în legătură cu ea?

— Vrei să-ţi facă rost de o fată pentru la noapte, m-a întrebat Alfredo Arias, ceva mai relaxat sau prefăcându-se relaxat şi râzând: Măcar ţi-ar mai schimba ideile!

— Ştii unde pot s-o găsesc? am insistat eu.

— Hai cu mine, a zis Alfredo Arias.

Am mers pe jos o bună bucată, în timp ce deasupra cerul îşi schimba încet culoarea şi am ajuns la o magherniţă,

undeva pe lângă biserica Saint-Sévérin şi strada Huchette.

— Aici e, a zis Alfredo, arătând discret, cu degetul mare de la mâna dreaptă, spre interior şi apoi s-a despărţit de mine brusc, ca şi cum n-ar fi vrut să se întâlnească cu ea pentru tot aurul din lume.

Şi ca şi cum ar fi vrut să scape astfel de mine, de nebunul pe care îl descoperise doar de câteva ore. Eu, conştient de ciudăţenia întregii poveşti, simţindu-mă vinovat, am trecut pragul. Când ochii mi s-au obişnuit cu întunericul, am distins o femeie cu pielea gri, cu riduri profunde, cu un ten de culoarea cenuşii, cu ochii înfundaţi în orbite şi injectaţi, care fuma ca un turc. Ce vrăjitoare! m-am gândit. Cum am putut să cad atât de jos şi în atât de puţine zile! În afară de stricată şi bătrână, Mélanie Sylvestre era murdară, răspândea un miros greu, acid, ce părea că i se lipise de corp, şi avea pe ea nişte haine improvizate, prea groase pentru anotimpul în care eram. Am întrebat-o, bâlbâindu-mă şi fără prea multe introduceri, pentru că socoteam, ba eram chiar sigur că vreo vagaboandă, vreo dementă dintre cele care populau zona intrase în chichineaţa ei, dacă era Mélanie Sylvestre, prietena lui Felipe Díaz.

— Felipe Díaz, a repetat ea după mine, fixându-mă cu ochii injectaţi, cu gura într-un rictus dispreţuitor şi scoţând rotocoale de fum. Ziaristul ăla beţiv, care nu era bun de nimic, de prin Argentina, din Peru, de pe-acolo?

M-am simţit nimicit, sfărâmat şi mi-a fost imposibil să vorbesc în continuare. Cum s-o întreb? Mi-am zis: „gata, destul!” M-am întors pe călcâie şi mi-am luat la revedere cu un mormăit. Am ajuns în labirintul de străduţe din jurul bisericii, mirosea a frigărui greceşti, a carne de miel atârnată în cârlige, a dulciuri înmuiate în miere, era plin de muşte, am ajuns în mijlocul vagabonzilor şi al pierduţilor de pe această lume şi m-am hotărât să mă întorc la crucea mea. Dacă tot sunt obsedat de această

întrebare, de ce să n-o pun, mi-am zis, şi să termin odată cu toate astea?

M-am întors deci, cu pas hotărât, mărşăluind printre turiştii cu mers agale, mormăind scuze, suportând şi supunându-mă asediului unor reziduuri umane. Dar Mélanie Sylvestre închisese şandramaua şi dispăruse. Cortina metalică era lăsată, de aceeaşi culoare cu pereţii casei, acelaşi gri al mizeriei şi mi s-a părut că era una cu peretele şi că vizita pe care o făcusem înăuntru, în magazin şi întâlnirea cu patroana cea prost dispusă, toate astea nu existaseră decât în imaginaţia mea. Acolo totuşi, poate, în acest fund improbabil, se găsea secretul pe care îl căutam sau o parte a lui, între bijuterii mizere, huse murdare, spirale de fum pe care în cel mai bun caz le visasem. Dintr-odată, cu gura deschisă, cu spatele încovoiat, cu pasul nesigur de bătrân, împins de mareea care nu se mai oprea, nu mai eram sigur de nimic. Oricum, ştiam că nu aveam puterea s-o înfrunt pe acea vrăjitoare şi că secretul, dacă se afla acolo, acolo avea să rămână.

Am luat un taxi spre casă şi am găsit-o pe Silvia alarmată. Credea, fără îndoială, că lucrurile începuseră să se împută.

— De unde vii la ora asta? m-a întrebat.

— De la o cafea cu Felipe Díaz.

— Ce?

— Pardon, am rectificat, cu Alfredo Arias. Ea s-a uitat în altă parte, dar mi-am dat seama că era îngrijorată, foarte îngrijorată şi că avea o lucire intensă în ochii încă frumoşi.

VII

„Am pierdut copilăria, apoi adolescenţa, apoi tinereţea. Tot ce a fost înainte de ieri, tot timpul care a trecut, a dispărut; chiar această zi pe care o trăim, o împărţim cu moartea.”
SENECA

TOATE ACESTEA, ADICĂ frecventarea clandestină, complet contrară obiceiurilor sale, făcută de doctorul Illanes, a colecţiei de fotografii a lui Felipe Díaz, întâlnirea cu Alfredo Arias şi întrebările insistente, ciudate pentru o persoană de fineţea, de discreţia, de educaţia sa, în fine, vizita, întreruptă, frustrată, absurdă, în baraca sumbră a lui Mélanie Sylvestre, toate s-au întâmplat, aşa cum s-a spus deja, joi, o joi de miez de vară, a doua zi după înmormântarea lui Felipe Díaz într-unul din cimitirele din suburbia roşie parizianã. Vineri dimineaţă, doctorul Illanes s-a trezit devreme, mai devreme decât de obicei (avusese o noapte groaznică, la început cu insomnii, apoi cu teribile coşmaruri), şi şi-a dat seama că trecuse exact o săptămână de când se întâlnise cu Felipe în intersecţia bulevardului Montparnasse cu Rue Delambre, o săptămână interminabilă, care părea un an, un secol! Acea întâlnire marcase începutul sfârşitului lui Felipe, în afară de, probabil, începutul propriului sfârşit şi al atâtor altor finaluri. Ce săptămână, şi-a zis, bătându-se pe frunte. Doctorul folosea ochelari rotunzi, cu rame groase şi avea o frunte înaltă, mare, osoasă, chiar şi atunci când încă mai avea o parte din păr, un păr de culoarea castanei, pe care şuviţele albe îl deschiseseră la culoare, dar nu-l albiseră. A ieşit cu fotografia de buletin a soţiei în buzunar, şi-a cumpărat de la chioşc *Libération* şi *L'Humanité*, pentru că nu se dezobişnuise de vechiul şi inutilul obicei de a cumpăra *L'Huma,* şi şi-a dat seama că era încă prea devreme ca să meargă la Muzeul Orsay. I-a venit atunci o idee care l-a lovit şi nu i-a putut rezista. A luat-o pe Rue Campagne Première şi a intrat în hol fără să fie nevoit să folosească cheia. Uşa de la cabina lui Madame Larousse, portăreasa, era deschisă, dar pe ea nu o vedea nicăieri. A urcat repede, tremurând, a intrat cu inima să-i spargă pieptul şi a deschis un pic una dintre draperii, aşa cum făcuse cu o seară înainte. A căutat cheia strategică, a

deschis sertarul secretelor şi a băgat în buzunarul interior al hainei fotografia cu femeia culcată şi cu picioarele desfăcute. A făcut-o cu mâinile tremurând, cu senzaţia că se transformase peste noapte într-un hoţ bătrân şi ticălos. N-ar fi ştiut să spună de ce n-o făcuse cu o seară înainte. Poate pentru că senzaţia de vinovăţie fusese prea puternică, pentru că, cu o seară înainte, încă mai avea destulă moralitate de care să se împiedice. Oricum ar fi fost, a tras draperia la loc şi a ieşit cu toată viteza pe care i-o permiteau picioarele-i tremurânde. Madame Larousse era proţăpită în uşa de la intrare.

— Domnule, ce căutaţi dumneavoastră pe aici? l-a întrebat, fără să-şi ascundă enervarea.

— Nimic, a zis doctorul bâlbâindu-se, mişcându-şi mâinile haotic. Trebuia să caut o hârtie pentru actele de deces ale prietenului meu, pentru birou…

Madame Larousse l-a privit ciudat, suspicios, iar el, simţindu-se acuzat şi aproape dispreţuit şi condamnat, a grăbit pasul. A ajuns la Muzeul Orsay, a luat o broşură şi s-a dus drept în sala Courbet.

Chiar lângă *Originea lumii*, deşi era devreme, se aflau deja trei cupluri de spanioli de vârstă medie, oameni simpli, chiar vulgari, care se uitau la pictura cu femeia cu picioarele desfăcute şi apoi unii la alţii, şi chiorâş la doctorul septuagenar, cu un amestec de perplexitate, de burlesc, de prefăcătorie, în timp ce soţii se aşezau ca să se fotografieze chiar lângă sexul deschis, oferit în prim-plan năucitor. Doctorul şi-a pus ochelarii de citit, a deschis broşura şi a aflat că tabloul îi fusese comandat lui Courbet de către un Bey din Turcia, membru în *jet-set*, s-a gândit doctorul, în Parisul mijlocului de secol XIX şi că rămăsese într-un cabinet discret, ascuns după o draperie verde şi după un paravan pe care un pictor de mâna a doua pictase crenelurile unui castel pe fundalul unui peisaj bucolic, traversat de păstori, de izvoare şi de turme de oi

îndepărtate. De asemenea a aflat că, după schimburi succesive de proprietari, sfârşise în casa de vacanţă a lui Jacques Lacan şi că văduva lui Jacques Lacan era fiica lui Georges Bataille, autorul cărţilor *Mama mea* şi *Istoria ochiului.*

— I-auzi, domnule, a exclamat, spre uimirea celor trei perechi de spanioli.

Imediat a scos fotografia din haină, a privit-o cu atenţie, a făcut doi paşi şi a comparat-o îndeaproape cu tabloul.

— E Silvia! a exclamat. Nu poate să fie altcineva, şi şi-a muşcat un deget de la mâna dreaptă, cu o forţă distructivă, cu o furie incontrolabilă.

Spaniolii s-au îndepărtat, aruncându-i priviri furişe, în timp ce el îşi imagina cum sexul lui Felipe Díaz penetra vaginul cărnos, întredeschis şi apoi şi-a zis: „Sunt terminat, turbat şi se pare că noaptea asta plină de coşmaruri m-a dus la capătul puterilor.”

A ieşit din muzeu în aerul cald al străzii, cu capul plin până în străfunduri de imaginea tabloului, şi a pornit-o într-o plimbare uşoară, încercând să se relaxeze, să se gândească la altceva, până când a ajuns, cu limba scoasă, în intersecţia intersecţiilor, la întâlnirea în unghi ascuţit a străzii Delambre cu bulevardul Montparnasse. A văzut că un grup de studenţi tocmai se ridica de la masa de vinerea trecută, masa întâlnirii întâmplătoare cu Felipe Díaz, şi s-a aşezat imediat. Ce noroc, şi-a zis, şi apoi imediat a rectificat: „de ce dracu’ vorbesc de noroc?”, pentru că nu doar că vorbea singur, dar chiar polemiza cu sine însuşi, dialoga ca şi când ar fi fost două persoane sau chiar mai multe.

L-a salutat cu multă amabilitate pe chelner, care nu se schimbase (deşi i s-a părut ciudat că supravieţuise aşa de bine dispariţiei unui client dintre cei mai importanţi), şi i-a cerut un Ballantine’s cu gheaţă şi o sticlă de Perrier alături „nu peste whisky, *s’il vous plaît!*”.

Chelnerul, un idiot perfect, nu şi-a dat seama de nimic. Doctorul Illanes, cu o mişcare măiastră a mâinii drepte, mişcare care amintea de vremurile când era chirurg, a făcut să se mişte gheaţa pe fundul paharului exact în maniera în care o făcea Felipe, chiar în momentul în care chelnerul lua nota de la o masă vecină, iar apoi i-a spus că, vă rog să mă scuzaţi, dar trebuie să vă pun o întrebare importantă.

— *Oui, monsieur,* a zis el, cu tava goală şi cu şervetul alb trecut peste braţ, ca un profesionist.

Domnul îşi amintea cumva de Felipe Díaz, un jurnalist înalt, cu aspect plăcut, de cincizeci şi ceva de ani, aproape şaizeci, care se aşeza mereu la terasă, la începutul sfârşiturilor de săptămână, un mare iubitor de whisky Ballantine's, pe care îl bea mereu cu două cuburi de gheaţă şi cu un strop de apă Perrier?

Chelnerul îşi amintea perfect şi îşi exprima regretul pentru decesul aşa de neaşteptat şi de trist al lui Monsieur Díaz, nume pe care îl pronunţa cu accentul pe „a" şi cu un fel de dublu „z". Îşi amintea domnul de un fotograf uruguaian care de asemenea fusese un mare client al său, *monsieur Fonsecá,* „îl cunoaşteţi"?

— Cred că nu, a răspuns doctorul Illanes, neatent, dar se întâmplase că domnul Díaz o numise legatar universal al bunurilor sale, ceea ce nu era mult, dar nici nu era de dispreţuit (chelnerul fusese pe punctul de a găsi o scuză ca să plece, dar tema banilor, a moştenirii lăsate de fostul său client îl făcu să-şi schimbe intenţia), pe o femeie pe care toată lumea, toţi prietenii lui Felipe Díaz o căutau şi care acum parcă se evaporase.

— Dumneavoastră probabil aţi văzut-o cu el de multe ori, a zis, arătându-i fotografia de buletin a Silviei. Dacă nu acum de curând, poate mai demult, la începutul anilor '70, de pildă, şi mai ales după 1973, anul loviturii de stat din Chile.

Chelnerul şi-a strâns buzele, a dat din cap că nu şi a dat să se retragă.

— Vă rog să încercaţi să vă amintiţi, a insistat el, ridicându-se în picioare ca să-i arate fotografia mai de aproape. Nu v-o amintiţi ca parteneră a lui, dându-şi mereu întâlnire cu el, la ore diverse?

Chelnerul l-a privit cu suspiciune, pronunţă un *non, monsieur* sec, şi, în acest moment precis, cu groază, cu o bruscă palpitaţie a inimii, doctorul Illanes a văzut cum Silvia, soţia lui şi femeia din fotografia de buletin pe care o arăta chiar atunci, venea pe stradă şi se apropia, zâmbitoare, traversând.

— *Attendez, monsieur!* a strigat după el, dar chelnerul deja se îndepărtase. A lăsat atunci o hârtie de cinci franci sub paharul de whisky, ceea ce însemna un bacşiş excesiv, mai ales pentru un whisky din care nici nu gustase, pentru o informaţie pe care n-o primise, şi a alergat spre Silvia şi a luat-o de braţ împingând-o în direcţia opusă, spre staţia Montparnasse şi împrejurimile ei, adică acolo unde locuiau.

— Ce ai, Patricio? a întrebat Silvia, surprinsă, îmbujorată, nevrând să o ia în acea direcţie. Ai înnebunit?

Doctorul Illanes s-a uitat peste umăr şi a văzut cum chelnerul, perplex, dând din cap, dar mulţumit, la urma urmei, cu bacşişul, pe care îl înşfăcase după un moment de îndoială foarte trecător, se uita la ei cu o privire intensă, întunecată. Silvia a reuşit să se elibereze de braţul doctorului şi, în sfârşit, i-a spus că voia să se ducă la un magazin de haine care era în spatele bulevardului Raspail, aproape de grădinile Luxemburg.

— Merg şi eu cu tine, a zis el, dar să traversăm pe partea asta.

Ea a rămas cu gura căscată.

— Mereu mergem pe partea asta, a zis el, iar acum am poftă să mai schimbăm un pic. Asta e tot!

Ea nu a părut foarte convinsă, dar a fost de acord să traverseze împinsă de braţul doctorului. În timp ce traversau bulevardul Raspail, chiar la picioarele statuii lui Balzac făcute de Rodin, doctorul s-a uitat spre terasa de la Dom şi a văzut cum chelnerul, mai mic acum din cauza distanţei, după ce lăsase o comandă la una din mese, ridicase capul, cu veşnica lui tavă şi veşnicul lui şervet alb, şi se uita din nou la ei, cu o privire în acelaşi timp plină de curiozitate, de interes şi de amuzament.

— Probabil se gândeşte că sunt nebun, a murmurat el. Şi ce!

— Ce zici? a întrebat ea.

— Nimic, a răspuns doctorul Illanes. Nimic, Silvita! Hai să vedem ce tâmpenii de rochii ţi-ai mai cumpărat.

Ea s-a uitat la el cruciş, desigur îngrijorată, perplexă, dar şi-a strâns buzele şi nu a mai zis nimic. Doctorul s-a gândit că probabil era cu gândul la hainele pe care le văzuse, că deja anticipa plăcerea de a se proba în oglindă. S-a întrebat şi dacă nu tocmai vanitatea, dorinţa de a-şi verifica capacitatea de seducţie, nu era la originea tuturor lucrurilor. Curiozitatea juca un rol, desigur, şi, de ce să nu recunoaştem, şi vanitatea. Dincolo de toate astea, în capătul străzii, grădinile Luxemburg se profilau pline de lumină şi de vegetaţie, mai frumoase ca niciodată.

VIII

„Indiciul cel mai bun al unui
spirit slab este acela că nu
suportă bogăţia.”
SENECA

VINERI NU S-A MAI ÎNTÂMPLAT NIMIC. Cel puţin nimic demn de reţinut. Am privit-o probând nişte bluze la reducere pentru că era sfârşit de sezon şi nişte pantaloni în magazinul de lângă grădinile Luxemburg şi mărturisesc că am urmărit-o uitându-se din profil într-un triptic de oglinzi, ridicându-şi fundul, lăsându-şi-l în jos, ţuguindu-şi buzele rujate şi am făcut-o cu tristeţe, cu părere de rău, simţindu-mă bolnav, cu gândul la cum se îmbrăca şi cum se dezbrăca, cu ce lentoare, cu ce expresie, pentru Felipe Díaz. Sâmbătă dimineaţa mi-am făcut curaj. Am sunat la ora la care Silvia se dusese la piaţă şi am obţinut o întâlnire cu Madame Léotard. Mă primea *avec un grand plaisir*, *Monsieur le Docteur*, la cinci după-amiază fix, în apartamentul pe care îl ştiam deja, unde fusesem cu Felipe în orele anterioare unei lungi nopţi de An Nou, la parter, cu şapte metri pătraţi de grădină, cu trandafiri, cu un *pitosporum* splendid, cu hortensii, pe colinele de pe Montmartre. Ceva mai animat, am ridicat iar receptorul şi am sunat la Abelardo Manzano, grăsanul socialist, cel care făcuse parte din grupul minuscul de persoane care îl conduseseră pe Felipe pe ultimul drum.

— Vreau să te întreb nişte lucruri care mă interesează foarte mult.

— Şi nu poţi să-mi spui măcar despre ce e vorba?

— Nu pot să-ţi spun nimic.

Grasul a mormăit şi a închis. Deja îmi dăduse o explicaţie detaliată şi foarte complicată cu privire la adresa lui. Unii nu înţeleg niciodată, mi-am spus,

gândindu-mă la explicaţiile cristalin carteziene ale francezilor. Trebuia să ajung la staţia de metrou Couronnes şi până la bulevardul Belleville, pe unde şi-a înţărcat dracu' copiii, la un apartament de două camere în care grasul Manzano, cu umanitatea sa corpolentă, de-abia încăpea şi unde podelele scârţâiau jalnic ori de câte ori grasul Manzano, cu uriaşii lui pantofi cu talpa de gumă, făcea câte un pas, ca şi cum erau gata să se prăbuşească, să se facă mici fărâme. Grăsanul de Manzano mi-a ascultat povestea destul de răbdător, după nişte preambuluri mult reduse, pentru că văzusem că nu se ajungea nicăieri cu introducerile şi i-a căzut rău, foarte rău. Mi-a răspuns imediat, fără niciun ocoliş, chiar înainte ca eu să fi terminat, că era un mare căcat. Nu ştiam, a zis, nu mi-a trecut niciodată prin cap că eşti aşa un degenerat. Cum de aveam obrazul să umblu cu asemenea întrebări? Cu asemenea rahaturi de întrebări meschine! Şi încă despre propria mea soţie! El o respecta mult pe Silvia, ţinea la ea, o găsea discretă, inteligentă, o doamnă. Eu, mai bătrân cu douăzeci şi mulţi ani decât ea, aproape cu treizeci, avusesem norocul, ca la loterie, să mă trezesc cu ea în braţe şi brusc, peste noapte, mă transformasem într-un scârţan bătrân. Cu capul plin de căcat.

— Înţelegi ce-ţi spun? Dacă n-am fi fost prieteni, camarazi de luptă, de exil, te dădeam afară din casa mea în şuturi şi cu un picior în cur – şi chiar când a zis cuvintele astea s-a ridicat în picioare şi a părut că, în ciuda anunţului contrar, urma să treacă la atac, cu înspăimântătoarele lui o sută douăzeci de kile.

— Scuză-mă, Grasule, i-am zis, probabil că ai dreptate. Nu mă simt bine şi tocmai de asta, ca să-mi găsesc uşurarea, m-am gândit să vin la tine.

— Nu că nu te simţi bine, a zis grasul Manzano, apucându-mă de braţ, eşti putred pe dinăuntru!

— Atunci, la revedere, Grasule!

— Nu, Patito! Adică cum? Adică îmi spui că nu dai doi bani pe vinul meu, pe casa mea… Că poate ţi se par prea sărăcăcioase, prea căcăcioase pentru tine, ditamai doctorul, chirurg şi diplomat, psihologul lui Peşte, pe deasupra!

— Nu, Grasule! Cum ţi-a venit asta? Dar…

— Niciun dar! a zis şi a repetat de câteva ori, iar eu n-am avut ce face şi a trebuit să stau şi să beau cu el o sticlă de vin prost, un rest de brânză veche din care parcă mâncaseră şobolanii şi să-i ascult vaietele mai mult de o oră.

Încercase să se întoarcă în Chillán, locul lui natal, şi îi mersese ca dracu'. Grăsanul îşi câştiga pâinea din caricaturi, iar umorul lui, combativ, cum zicea el, dur, de extremă stângă, probabil că nu avea căutare, nici în Chillán, nici în Santiago, nici nicăieri. Spunându-mi toate astea, printre lamentaţii şi ciocnit de pahare cu vin prost, Grasul trecuse de la insulte la îmbrăţişări, la o dragoste adâncă. Voia să-mi facă cadou un desen în format mare, foarte urât după gustul meu, prea plin cu cerneală, un pic întinat: un Unchi Sam grotesc căruia îi dădea şuturi un fel de *guerrillero* sandinist.

— Deci, am reluat eu ca să prind momentul, crezând că ameţeala era în favoarea mea – nu ştii nimic de Silvia şi Felipe?

Abelardo Manzano, grăsanul, s-a ridicat în picioare încet, cu pantalonii lui cu buzunarele atârnându-i, cu coama de păr căzându-i peste urechi, cu faţa lui cu pielea groasă, cu tenul între roşietic şi portocaliu, şi s-a luat cu mâinile de cap.

— Ce tip imbecil! Ce idiot!

Am reuşit să scap din acei douăzeci şi doi de metri pătraţi şi din ghearele Grasului, să evadez literalmente, fără să mai fiu nevoit, astfel, să iau şi oribilul desen cu mine. Am ajuns în apartamentul nostru din Montparnasse

prea târziu pentru prânz, agitat, terminat de vin şi de tutun, pentru că fumul de la ţigările grăsanului îmi intrase în ţesătura cămăşii. Silvia se uita la mine mai îngrijorată ca niciodată şi m-a mângâiat pe cap, m-a dus până la fotoliu, mi-a adus mâncarea cu o drăgălăşenie şi cu o atenţie care mi s-au părut excesive, ca acelea care se oferă de obicei copiilor, bătrânilor senili sau muribunzilor.

— Am fost să văd tabloul lui Courbet, i-am spus, şi l-am comparat cu tine…

— Poftim?

— Şi apoi m-am întâlnit cu Manzano Grasul, cu Abelardo, cel care a venit şi la înmormântarea lui Felipe, şi m-a obligat să beau cu el câteva pahare de vin.

— Te-a obligat! Ceva mai târziu, când terminasem de mâncat, am zis, ca să-mi pun sare pe rană sau ca să-mi fac de lucru, cum zic spaniolii: Am descoperit că oamenii îşi pierd jumătate sau mai mult din viaţă dormind după-amiază.

— Mie îmi place foarte mult, a exclamat Silvia, cu o adevărată exaltare, fără urmă de remuşcare. Dacă nu mi-aş face siesta, n-aş putea să trăiesc – iar eu m-am întrebat, tremurând, sorbind *gazpacho* andaluz pe care ştia să-l facă aşa de bine, special pentru zilele călduroase, dacă întâlnirile ei cu Felipe nu cumva avuseseră loc exact la ora siestei şi m-am întrebat ceva chiar şi mai rău, ceva încă şi mai greu de suportat: dacă nu se gândea tocmai la Felipe când spunea că îi place aşa de mult siesta şi că fără ea n-ar putea să trăiască.

Am încercat să ridic lingura cu *gazpacho* ca să iau a doua înghiţitură, pentru că trebuie să spun în treacăt că sunt înnebunit după *gazpacho*, mai ales dacă are ceapă tocată şi crutoane, dar n-am putut.

— Patito, a zis ea, cu seninătate, fără chef de ceartă, nu cumva a început să-ţi placă sticla, ţie, care nu beai niciodată?

Mie, în acea secundă, pus în faţa unei bănuieli aşa de nedrepte, şi mai ales aşa de îndepărtate de adevărata mea angoasă, de chinul care mă rodea pe dinăuntru, şi din cauza slăbiciunii, a tulburării, a lipsei de somn, mi-au ţâşnit lacrimile. N-am putut să le împiedic. A fost o reacţie complet instinctivă, irepresibilă, ca şi cum brusc aş fi făcut pe mine. Mai mult, culmea, o asemenea reacţie era exact ceea ce confirma o asemenea suspiciune, ca şi cum totul se întorcea împotriva mea, se transforma într-o probă la dosar.

— Sărăcuţul! a exclamat ea.

Mă urmărise ea cu ochiul ei sigur şi mă văzuse deja transformat într-un terchea-berchea, într-un din ăla care nu se mai ţine drept. S-a ridicat în picioare şi m-a mângâiat pe cap, emoţionată.

— Sunt un pic tulburat, Silvita, am zis, amestecând cu lingura în *gazpacho* şi lovind, fără să vreau, bolul cu lingura. Sunt tulburat de câteva zile. Dar tu, frumoasa mea, nu-ţi bate capul. Sunt ale vârstei, ale bătrâneţii!

— Nu ajungem nicăieri dacă mă tulbur şi eu, a zis Silvia, care în materie de bun-simţ era dintotdeauna solidă ca o stâncă. De o soliditate enigmatică, sigură!

— De fapt, am continuat, cu ochii încă umezi, dar mai liniştit, câştigând timp, în stare să controlez deja lingura, deşi simţind în continuare acidul amărăciunii perforându-mi viscerele, de fapt: Nimic!

IX

„Ce-mi pasă mie că e ceva cert,
natural, în firea lucrurilor, dacă
pentru mine e incert?
SENECA

CIUDĂŢENIILE, CUM AR FI SPUS Silvia**,** deşi Silvia deja începuse să suspecteze că era ceva mai grav decât nişte ciudăţenii, au continuat, pentru că am ieşit din casă la trei după-amiaza, înainte ca ea să se fi retras să-şi facă siesta, ceea ce şi pentru mine, până de curând, fusese un ritual sacru, până la momentul apropiat, îndepărtat şi apropiat, în care încetasem să trăiesc şi să dorm liniştit, probabil pentru totdeauna. Capacitatea mea de a inventa explicaţii, de a spune minciuni, se terminase sau m-ar fi costat un efort excesiv, aşa încât am ajuns la uşă, pur şi simplu, fără să spun nimic, am deschis-o, cu gesturi de durere cauzată de scandalosul scârţâit al balamalelor, am închis-o şi am coborât scările cu toată forţa de care eram în stare, ca un hoţ care tocmai îşi jefuise propria casă. Ce uşurare să ies în aerul fierbinte şi ce ciudat! Aveam două ore la dispoziţie ca să ajung la întâlnirea cu inefabila Madame Léotard, pe dealurile din Montmartre, aşa încât am luat-o pe bulevardul Edgar Quinet, care dă în staţia Montparnasse la câţiva paşi de blocul nostru. În timpul celei de-a doua descinderi în apartamentul lui Felipe Díaz (câtă delincvenţă şi în ce scurt timp!), scosesem, în afară de pastişa, voluntară sau involuntară, a *Originii lumii*, o hârtie cu un detaliu important: o adresă de pe strada Edgar Quinet care nu putea să fie decât a amicei filosoafe. În acel moment, filosoafa, personajul care stătuse la baza întregii serii de evenimente, îmi ieşise din minte şi nu credeam, pe de altă parte, că ea şi prietena ei mi-ar fi putut fi de vreun folos. În orice caz, trebuia să le încerc pe toate, chiar şi atunci când treaba scârţâia, aşa cum se întâmplase cu Mélanie, vrăjitoarea cu bijuterii, aşa că am luat-o cu paşi energici, strângând din dinţi, spre adresa notată pe hârtia găsită, de fapt furată.

Mi-a deschis o braziliancă, după accentul inconfundabil, pe care-l cunoaşte toată lumea, deşi brazilienii vorbesc spaniolă, franceză şi orice limbă posibilă. Avea vreo

patruzeci şi ceva de ani, se poate ca la un moment dat să fi fost frumoasă, dar era în mod evident distrusă de viaţa grea, de abuzul de tutun, de vinul roşu ieftin, poate de droguri. Altă vrăjitoare? m-am întrebat, altă soră de-a Parcelor? Conversaţia, încă din primul minut, din cauza nu atât a cuvintelor, cât a gesturilor, a atitudinii, a luat o turnură insolită.

— Sunt un prieten de-al lui Felipe Díaz, i-am spus, gândindu-mă în sinea mea că, la urma urmei, între a fi prieten şi a fi duşman înrăit nu era o mare diferenţă.

— Felipe Díaz?

— Prietenul prietenei dumneavoastră, filosoafa mexicană, japoneză sau elveţiană. Nu sunt foarte sigur!

— Ah, a exclamat ea, cu vocea acră, în timp ce fumul ţigării care-i stătea atârnată de buze urca în coloane spre faţa emaciată.

Mélanie, mi-am zis, cea cu bijuteriile, păzitoarea vechiturilor, era de zece ori mai vrăjitoare.

— Da, a continuat ea. Prietenul Esmeraldei!

Am obţinut deci o informaţie importantă: numele filosoafei şi totodată probabilitatea ca tatăl ei, jalapanezul sau japonezul din Jalapa, să fi fost un admirator al lui Victor Hugo. Dar surprizele nu s-au oprit aici. A trebuit să-i povestesc braziliencei, care avea o sticlă de vin din cele de un kilogram pe masă şi care nici măcar nu-mi oferise un scaun, că Felipe murise, că îşi cauzase, ca să fiu mai precis, moartea.

— Cu o supradoză de somnifere!

— Oribil, a exclamat ea, cu r-ul dublu cel mai dificil din lume, şi a zis că trebuia s-o sune pe Esmeralda să-i povestească.

— Biata de ea, am zis, iar brazilianca, ce nu se oprea din fumatul ţigărilor ei făcute din cine ştie ce şi din băutul vinului roşu cu sorbituri mici în timp ce stătea în picioare, pentru ca eu să înţeleg cât mai limpede că nu eram

binevenit, a scos următoarele: că Esmeralda era o femeie fericită, demnă de invidie, frumoasă, plină de talent, plină de succes în profesia ei şi pe deasupra, ca şi cum nu ar fi fost de-ajuns cele dinainte, şi iubita unui profesor tânăr, briliant şi în afară de briliant, frumos, *bellisime* (aşa a zis). Avea să-i pară rău de moartea *lu'* Felipe Díaz, asta sigur, pentru că îi povestise că era un boem, un nebun care avea o mare simpatie pentru ea, dar dacă *domnu'* îşi făcea griji pentru Esmeralda, n-avea de ce. Nu, domnule! Esmeralda era femeia cea mai rezonabilă, cel mai bine organizată, cea mai realizată (a folosit acest cuvânt anacronic, care era la modă în Santiago în anii '50 şi care ajunsese până la Iquique şi pe care ea îl pronunţa cu z-ul apăsat al brazilienilor), cea mai realizată, a repetat, din lume.

În acel moment, pe o scară simplă care se vedea în fundul camerei în penumbră şi care mergea până la acoperiş, au început să coboare picioarele unui bărbat care dădea senzaţia că se trezise de curând şi că dormise îmbrăcat, după hainele boţite, după dezordinea coamei bogate, brunete, dar cărunte şi după un anumit miros care îmi ajunse în nări.

— Am venit doar ca să vă anunţ acest lucru, doamnă, am zis printre dinţi, întorcându-i, din mers, felul în care zisese „domnu'", şi vă rog să-i transmiteţi Esmeraldei să-mi telefoneze, dacă doreşte, pentru că am fost cel mai bun prieten (o, ce ironie!) sau unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Felipe.

Am lăsat o carte de vizită pe masă, peste petele de pe o faţă de masă ce e posibil să fi călătorit, demult, dinspre Bahia şi am ieşit în stradă, terminat, în momentul în care începea să se întrevadă faţa grăsoasă, somnolentă, şifonată a urangutanului de la etaj. Cine să mai înţeleagă femeile, mă întrebam apoi, în metrou, în timp ce mă îndreptam spre înălţimile din Montmartre, cine să mai înţeleagă fiinţele umane şi cum se poate afla adevărul sau

măcar cum te poţi apropia de ceea ce se cheamă realitate şi care ni se scurge printre degete? Îmi puneam aceste întrebări cu voce tare, uitându-mă în gol şi vecina de loc din metrou, de provenienţă turcă sau arabă, cu o basma albă pe cap, se uita la mine pe furiş.

Conversaţia cu Madame Léotard, un pic mai târziu, a fost, cred, încă şi mai absurdă, ceea ce nu e tocmai puţin lucru! Au fost momente în care am simţit adierea nebuniei la ureche, iar Madame Léotard, dacă ar fi fost o persoană mai puţin educată, mai puţin delicată, m-ar fi dat afară din casă în şuturi, cu avânt. Pentru că m-a costat foarte mult să intru în subiect, dar s-a întâmplat o răsturnare în timpul conversaţiei, un moment magic, cel puţin pentru mine, după primele zece sau douăsprezece minute iniţiale şi am intrat, cum să zic, în miezul chestiunii, roşu ca sfecla, cu urechile dogorind, încercând să ţin în mâna dreaptă, în echilibru precar, o ceaşcă de porţelan plină cu ceai de iasomie.

— Vreau să fiu franc cu dumneavoastră, dragă Madame Léotard.

— Vă rog, *Monsieur le Docteur*, a zis ea.

— La vârsta mea, *chère Madame*, nu mai are niciun rost să umblu cu ocolişuri, cu ascunzişuri.

Madame a zâmbit cu jumătate de gură, senină, dorindu-şi, fără nicio îndoială, ca această conversaţie să ajungă cât mai curând la un final, iar eu să dispar odată şi pentru totdeauna din casa ei, din Montmartre, din orizontul vizibil. O să am mereu în faţa ochilor, cred că pentru tot restul vieţii care îmi mai rămâne de trăit, faţa ei rotundă, profilată în cadrul ferestrei, iar în spatele ferestrei, trandafirii, hortensiile din grădina ei, iar ea, enigmatică prin felul ei de a-şi reprima râsul, iritarea sau jignirea şi de a le înlocui cu un fel de control perfect.

— Îmi fac socoteala că dumneavoastră, Madame – am continuat, neabătut, în virtutea a ceva ce s-ar putea numi

eroism –, sunteţi una dintre persoanele care l-au cunoscut cel mai bine pe Felipe Díaz de pe această lume.

— *En effet,* a admis ea, e foarte probabil.

Mi-am înghiţit saliva, am luat o gură de ceai şi i-am spus, cu o voce care ba mi se subţia, ba devenea răguşită, că doream să aflu un lucru oarecum delicat, dar foarte concret şi că îi ceream scuze dinainte, dar nu puteam recurge la nicio altă sursă la fel de demnă de încredere şi de sigură ca ea. Ceea ce voiam să ştiu, i-am spus, Madame, închizând ochii, dându-mi drumul în gol, era dacă soţia mea Silvia fusese în vreo perioadă amanta lui Felipe Díaz sau dacă, cel puţin – şi această parte a întrebării am vrut s-o las deoparte, dar n-am putut şi am formulat-o roşu ca racul, cu ochii ieşiţi din orbite –, dacă a făcut vreodată amor cu el, chiar şi dacă s-ar fi întâmplat o singură dată. Ea, Madame Léotard, probabil ştia sau probabil avea bănuieli mai mult sau mai puţin fundamentate, cunoştea detalii pe care eu n-aveam cum să le ştiu. Vă rog să mă înţelegeţi, Madame Léotard, eu n-aş putea să mai trăiesc, să mai suport puţinii ani care îmi mai rămân de trăit („Da, Madame Léotard, sunt medic şi mă cunosc bine şi ştiu că anxietatea, incertitudinea mă pot distruge în scurt timp!”), n-aş putea deci supravieţui, pentru că asta nu se poate numi viaţă, atâta timp cât nu ies din incertitudine. Dacă ea, Madame Léotard, ar avea infinita bunăvoinţă să-mi povestească totul, cu cel mai mare lux de amănunte posibil, cu toate comentariile, observaţiile, supoziţiile, mi-ar face un imens serviciu. M-ar salva!

— Deşi dumneavoastră, *chère Madame*, poate nu credeţi asta. Vă rog, încă o dată, să mă iertaţi, să înţelegeţi situaţia mea, suferinţa mea!

Madame Léotard, cu o remarcabilă ştiinţă a dialogului, cu ceva ce nu putem numi decât stil *(chapeau, Madame*!), a zis că îmi înţelegea curiozitatea, Monsieur, deşi ar fi fost mult mai sănătos, cu siguranţă, mult mai igienic pentru

spirit să nu dau atâtea ocoluri în jurul unor asemenea lucruri, dar că nu avea, şi mă ruga s-o cred, nici cea mai mică ştiinţă despre subiectul în care o consultam, că niciodată nu auzise vreo aluzie de la Felipe în acest sens, nici de la nimeni altcineva şi că tocmai de asta credea că suspiciunile mele, gelozia mea, ca să folosim cuvântul corect, nu aveau niciun fundament.

— Vă rog, Madame, am zis, conştient că o luam la vale, că mă făceam de râs şi mai mult, că terminam în cel mai mare ridicol. Dumneavoastră nu-mi faceţi niciun serviciu, nu mă ajutaţi deloc, dacă-mi spuneţi minciuni pioase.

Madame Léotard, la asta, la fel de manieratã, dar totuşi hotărâtă, s-a ridicat în picioare. A atins fereastra cu formele ei generoase, cu pieptul larg, cu umerii şi cu braţele ei de cariatidă grecească. De-acum, Monsieur (şi deja a omis să mai adauge *docteur*, cu atât mai mult *cher docteur*), cred că trebuie să mă pregătesc de plecare. Mă aşteaptă să joc bridge în casa unor prieteni.

— Este păcat, a adăugat totuşi, ca şi cum şi-ar fi schimbat părerea în ultimul moment, şi vă rog să mă scuzaţi că v-o spun atât de direct, atât de abrupt, dacă vreţi, ca vechea şi frumoasa dumneavoastră prietenie cu Felipe Díaz să fie murdărită de asemenea suspiciuni, suspiciuni ce, după părerea mea şi din nou sunt cât pot de francă cu dumneavoastră, de o francheţe brutală, poate, şi încă o dată vă rog să mă iertaţi, sunt injuste faţă de memoria lui Felipe şi de asemenea, desigur, faţă de soţia dumneavoastră şi faţă de dumneavoastră înşivă. Gelozia, *mon cher docteur* – a încheiat, mai blândă, cu un strop de picaresc chiar, mişcându-şi într-un fel care mi s-a părut seducător, provocator chiar, bustul puternic –, este o emoţie extrem de nocivă, care te face să vezi fantasme peste tot şi dumneavoastră (*à votre àge, voyons*) ar trebui să fiţi deasupra lor. *Allez!* a adăugat, *courage!* Şi m-a împins cu nesfârşită delicateţe, dar şi cu o evidentă

fermitate, spre poarta grădinii. Eram roşu, tremuram, mă ardea pielea şi am avut senzaţia că hortensiile lui Madame Léotard, cu corolele lor albăstrii, opulente, se întindeau şi râdeau de mine în hohote.

X

„N-ai văzut, din întâmplare, cum în puţine ore s-a terminat şi acea paradă, chiar dacă era lentă şi mergeau în şir?”
SENECA

— El ŞI CE DACĂ! ÎMI SPUNEAM, cinci minute mai târziu, vorbind singur ca un ins cu minţile duse, în timp ce coboram trotuarul plin de curbe al străzii Caulaincourt. N-am să mă mai întâlnesc niciodată, absolut niciodată cu această doamnă, în toată afurisita mea de viaţă!

Era o consolare suficientă? Episodul fusese, poate, necesar, poate chiar explicabil, dar ce lipsă de glorie, de eleganţă, de calm! Dintr-odată, când mă aflam aşa de departe pe drumul vieţii, după şaptezeci, iată că mi-am pierdut busola şi încă în ce hal! Mă gândeam, în timp ce mă apropiam de piaţa Clichy, că nu eram prea departe de strada Victor Massé, de casa lui Benedicto Morgado, un prieten de-al lui Felipe, şi a Elvirei, Elvireta, soţia lui, şi mi-a venit să-i sun. Era încă o expresie a naufragiului meu în abis, dar, după căderea zidului Berlinului, aveam pentru asemenea lucruri o posibilitate de justificare, o să se vadă îndată de ce. Benedicto Morgado, pictor, scenograf, poet, era descendent în linie directă din suprarealism, din grupul prietenilor şi adepţilor lui Vicente Huidobro, dintre inamicii noştri declaraţi, iar noi, până acum, în ciuda prietenului comun Felipe, în ciuda convieţuirii în Paris, a faptului că toţi eram împotriva dictaturii din Chile, ca să nu mai vorbim de căderea totală a Zidului şi a tot ce se lega de asta, păstraserăm distanţa. Certurile noastre însă, şi aici începea justificarea mea, erau lucruri ale trecutului mort, de un anacronism complet şi cineva trebuia să facă la un moment dat primul pas. Benedicto a înţeles telefonul meu ca făcând parte din emoţia cauzată de moartea subită a lui Felipe (şi la urma urmelor, avea dreptate!) şi a spus că mă aşteptau cu braţele deschise, atât el, cât şi Elvireta.

— Ce idee extraordinară, bătrâne, a exclamat el la telefon, şi adevărul e că acest „bătrâne”, chiar spus cu toată simpatia, nu mi-a căzut bine.

Am ajuns la apartamentul din strada Victor Massé, stradă pe care locuise într-una din vizitele lui în Paris

maestrul, Huidobro, şi unde l-a primit, după cum spune legenda, pe Guillaume Apollinaire legat la cap şi în compania unui muieroi cu pieptul acoperit de perle, şi am intrat direct într-o după-amiază cu multe pahare de vin, pupături şi îmbrăţişări exagerate, de amintiri compulsive despre Teófilo Cid, Braulio Arenas, despre pictorul Sotomayor, despre Jorge Cáceres, care murise de inimă în propria cadă, despre Lucho Oyarzún şi Eduardo Molina Ventura, oameni pe care eu, mult mai mult decât Silvia, trebuie s-o recunosc şi de-abia acum îmi dau seama că această nuanţă poate semnifica mai multe lucruri decât crezusem, îi consideram decadenţi, putrezi, intelectuali vânduţi, anticomunişti viscerali, pederaşti sau pseudopederaşti şi pe care acum Benedicto Morgado, cu entuziasmul lui, cu elocinţa lui de necontestat, începea să mi-i arate dintr-o altă perspectivă, cu alte culori şi într-o altă lumină.

— Şi ce ne mai certam, am exclamat eu, cum ar veni, pe ce dracu', ce lipsă de comunicare inutilă şi nocivă, în mica noastră provincie.

— Ce plăcere mi-ai făcut, repeta Benedicto din când în când şi cred c-o spunea sincer, cu sentimente de prietenie autentică. Şi pe Silvita, a întrebat de două sau de trei ori, de ce n-ai adus-o?

— Da, a zis Elvireta, de ce n-ai adus-o şi pe Silvita?

M-am angajat atunci pe o altă spirală, în altă bulboană de locvacitate ruşinoasă, spunându-mi că după asta, după acest atac de logoree, de febră confesivă, nu aveam altă ieşire decât să iau şi eu un whisky cu pastile de dormit, ca bietul Felipe. Am povestit deci, fără să-mi cred urechilor, dar pe tonul cel mai afirmativ din lume, ca şi cum aş fi stat încă la catedra mea de patologie psihosomatică, că Silvita era foarte tristă, pentru că întotdeauna, aşa cum ei probabil ştiau, deşi nu mi-o spuseseră niciodată în faţă, dar de-acum puteau s-o facă, puteam să dăm cărţile pe faţă, ca

nişte oameni de la sfârşitul secolului XX şi care gustaserăm din doctrinele cele mai avansate ale epocii noastre, din suprarealism, din marxism-leninism, Silvia fusese dintotdeauna pe jumătate îndrăgostită sau îndrăgostită o dată şi jumătate, de ce să umblăm cu poveşti, de Felipe Díaz.

— De Felipe Díaz, a exclamat Elvira, Elvireta.

— De Felipe Díaz, am insistat eu, şi n-o face pe surprinsa cu mine, Elvirucha, nu te da după cireş, că nu mă faci!

Benedicto Morgado a strâns din buze. Şi-a strâns umerii ca o pisică iritată. Ca şi cum poziţia capului şi a gâtului îi deveniseră, brusc, foarte incomode. Şi-a pus mâinile pe spătarul unui scaun de răchită şi a zis, uitându-se în altă parte, cu o intonaţie care ar fi fost bună la teatru, dar nu într-o discuţie prietenească şi confuză:

— E prima dată când aud asta.

— Nu fiţi fătălăi! am exclamat, cu vocea frântă. Am nevoie să-mi spuneţi adevărul. Tot adevărul! Altfel, această întâlnire, această reîntâlnire, această reconciliere, cum vreţi să-i spuneţi, nu are niciun rost – şi subliniez de câteva ori, absolut niciun rost!

— Eu cred, sincer, a zis Elvira, arţăgoasă, pentru că de fapt ea era o cutră arţăgoasă, că ţi-ai pierdut minţile, Patito Illanes.

— Nu e asta, a intervenit Benedicto, persoană, spre deosebire de ea, esenţialmente conciliantă. Gelozia, Elvireta, este un sentiment des întâlnit, natural şi dacă nu ai multă grijă, dacă o laşi să crească necontrolat, este în stare să-ţi amărască existenţa, să te distrugă. Tu, Patito, din cauza morţii lui Felipe, a vârstei, a ce-o fi, te-ai transformat într-o victimă şi trebuie să te vindeci de treaba asta cu orice preţ. Altfel, o să te termine, chiar o să-ţi pierzi minţile.

Mi-am adus aminte de conversaţia avută cu puţin înainte cu Madame Léotard, a cărei filosofie părea să coincidă cu

cea a lui Benedicto – nu era asta o demonstraţie că burghezia şi suprarealiştii erau totuna, aşa cum obişnuiau să susţină în epoci trecute aşa-numiţii intelectuali ai Partidului? Nu puteam, era limpede, să le povestesc conversaţia avută mai devreme cu *Madame* Léotard. M-ar fi crezut chiar bolnav, cucu, ramolit! Fără scăpare! S-ar fi ales praful de meritele, de gratuitatea vizitei mele.

— Şi la urma urmei, Pato, a zis Elvira, care căzuse pe gânduri, la urma urmei dacă Silvita, într-un moment de slăbiciune, de singurătate, de abandon, ar fi greşit un pic cu Felipe, tu ai distruge treizeci de ani de convieţuire armonioasă, de fericire conjugală pentru asta? Şi la vârsta ta, la şaptezeci şi nu ştiu câţi de ani? Hai, te rog frumos!

— Ah, am sărit, şi chiar am sărit efectiv, mi-am amintit de vremurile când eram rezervă ca atacant central în selecţionata naţională de fotbal, vremurile când combinam sportul amator de atunci cu studiile de medicină, înainte s-o cunosc pe Silvia, desigur, căci ea fusese eleva mea mult mai târziu. Aşa deci! Acum mai vii de-acasă!

— Ce moş nebun! a exclamat Elvireta, furibundă, ameninţând spre mine cu sticla de vin roşu pe care o terminaserăm împreună. Ar trebui să-ţi sparg faţa cu sticla asta!

— Nu te supăra, Elvira, a rugat-o Benedicto. Pe mine mă bucură că Patricio a venit pe la noi, că ne-a vorbit cu încredere, ca unor prieteni adevăraţi, că ne-a povestit problemele lui, chiar şi cele mai intime… Mi se pare extraordinar, formidabil! Simt că viaţa s-a schimbat brusc şi că s-a schimbat în bine!

— Foarte bine, l-am întrerupt, dar eu nu am nevoie să-mi spuneţi cum e viaţa. Eu am nevoie să-mi vorbiţi despre relaţiile dintre Silvia şi Felipe Díaz şi nimeni nu înţelege. Nimeni nu vrea să mă înţeleagă. Şi dacă n-o să mi se povestească – am zis, cu energie, lăsând la o parte orice ruşine –, nu doar că o să-mi pierd minţile, dar o să ajung la

capăt, o să mor.

— Bătrân dement, a repetat Elvira, care intrase, se vede treaba, într-o fază agresivă, şi a adăugat că avea s-o sune pe Silvia să vină să mă ia. Altfel, a mormăit, eram în stare să le stau pe cap toată noaptea cu întrebările mele tâmpite.

— Ai toată dreptatea, Elvirucha, i-am răspuns, consternat, cu ochii umezi, iar Benedicto mi-a pus o mână uşoară pe umeri, mi-a dat câteva mici lovituri suave în cap. Avea o sensibilitate delicată, bietul Benedicto, cu care îmi petrecusem mai bine de jumătate de viaţă certându-mă, din motive pur ideologice, ca să vezi!, în timp ce Elvirita, soţia lui, avea delicateţea unui porc mistreţ...

— N-o lua în seamă, mi-a susurat în ureche, când bea vin devine agresivă. Dar dacă vrei să-ţi spun ceva, Patito... Poate îţi e de vreun folos, poate te ajută. Ea, care e încă o femeie frumoasă, e liberă de legături convenţionale. Vreau să spun, ca să înţelegi: are dreptul să se culce cu oricine are chef... înţelegi?

— Şi dreptul ăsta, am murmurat eu, complet dat peste cap, şi-l exercită?

Benedicto Morgado se plimba prin camera îngustă, plină de cărţi şi reviste suprarealiste, de plante agăţătoare, de tablouri de Sotomayor, dealuri cubiste din Valparaíso, peşti monstruoşi şi altele, care am dedus că erau ale lui, caravane de personaje famelice văzute de foarte departe, în afară de desene în cerneală de Jorge Cáceres, ploi de pene, fructe care semănau cu sexe feminine. Dintr-odată s-a chircit şi s-a uitat direct în ochii mei, cu ochii lui albaştri, candizi, injectaţi de sânge.

— Vrei să-ţi spun ceva, bătrâne, Patito? Şi-a exercitat acest drept în trecut de multe ori, de fiecare dată când i-a venit s-o facă. Şi chiar şi acum, din când în când, şi-l mai exercită. Doar că acum, spre deosebire de înainte, nu-i mai place să-mi povestească, ceea ce mă supără foarte mult,

mă aduce la disperare. Ce să mai umblăm cu poveşti!

— Şi ce crezi atunci despre Silvia, despre Silvia cu Felipe ori cu altul? l-am întrebat, uitându-mă la rândul meu în ochii lui, cu un teribil nod în gât.

— Nu ştim nimic despre Silvia, nici cu Felipe, nici cu altul. Mă jur pe mama! şi şi-a pupat degetele, cu un gest foarte puţin avangardist. Dar dacă s-ar fi întâmplat asta, ar fi fost dreptul ei absolut, condiţia ei de fiinţă omenească, de femeie emancipată, înţelegi?

— Voi ăştia, am zis, şi am zis-o reţinându-mi un vaiet, constatând că în ultima şi decisiva săptămână mă înmuiasem ca o marmeladă, mă transformasem într-un plângăcios, voi, suprarealiştii, aţi fost mereu aşa, nişte anarhistoizi perfecţi, cu ceva sau cu ceva mai mult din nişte libertini.

— Libertarieni. Nu libertini. Iar voi, ceilalţi, în primii ani aţi fost egali, până când a venit Lenin, care era, în fundul sufletului, un mic burghez…

— Lenin!

— Da, a zis Benedicto, Lenin, un mic burghez, spre deosebire de Bakunin, de Rosa Luxemburg, şi care în consecinţă a impus o disciplină represivă, cu ideea că aşa salva Revoluţia, când de fapt o termina pentru totdeauna, iar după Lenin a venit Stalin, Tătucul popoarelor, şi aşa v-aţi căcat pe voi, pentru că Tătucul v-a călcat pe cap, v-a castrat, v-a umplut de închisori mentale şi de celelalte.

— KGB-ul, am şoptit, având în cap ultimele lecturi.

— Toţi eraţi agenţi KGB, a zis Benedicto, inspirat, unii recrutaţi, alţii nu, unii conştienţi, alţii nu. Iar destalinizarea n-a mers niciodată prea departe. Tu o ştii mai bine. De-asta a căzut Zidul Berlinului, iar voi, ăştia din vechea gardă, continuaţi să vă căcaţi pe voi.

Am rămas cu gura căscată, probabil, mă gândesc acum, îmi curgeau şi ceva bale, cu privirea pierdută în întuneric. Ricardo a deschis altă sticlă din acelaşi vin, un Pinot Noir

din 1994 chiar băubil. Mi-a umplut paharul, l-am băut pe tot, dintr-o suflare, în ciuda faptului că vinul roşu fără mâncare mi-a provocat întotdeauna silă. Stătea în picioare în faţa mea. Eu, cu mare efort, scăpând un pârţ, ceea ce ne-a făcut să râdem, m-am ridicat. Am deschis braţele şi ne-am îmbrăţişat, nesiguri pe picioare, emoţionaţi, foarte beţi.

— Fătălăi bătrâni, a zis Elvireta, detaliu ce mi-a amintit în mod curios de Silvia, şi a adăugat că Silvia era la telefon şi că nu-i venea să creadă că mă găseam în acea casă, stând de vorbă cu ei ca între prieteni. Trebuia să iau receptorul ca să-i demonstreze.

Am luat-o spre dormitor mişcându-mă cu greutate, am luat telefonul din mijlocul marelui pat conjugal şi am zis dintr-odată, fără cel mai mic preambul, ca în cel mai prost cuplet:

— Silvita! Dragostea mea! Viaţa mea! De ce m-ai trădat? Eu te iubesc la nebunie! Te ador!

— Acasă la Benedicto Morgado, a zis ea, un loc în care te-ai jurat să nu mai calci niciodată şi beat ca un porc, tu, care nu te atingeai de alcool. În Paris trebuie că va fi un cutremur de nouă grade!

Apoi a zis că iese imediat să mă ia şi a încheiat, într-o franceză proastă, *vieux crapule*![2]

2 Forma corectă în limba franceză este „vieille crapule” („ticălos bătrân”) (n.r.).

XI

„Am trăit şi am urmat cărarea
pe care mi-a dat-o Fortuna.”
Virgiliu, citat de Seneca

M-A SUNAT, SPRE MAREA MEA surpriză, scorpia de Elvireta Morgado şi mi-a zis că Patricio era la ei acasă şi că să vin să-l iau. Prima dată nu mi-a venit să cred. M-am gândit că poate era o glumă de-a ei, de acritură ce e. Spune-i să vină la telefon, i-am zis. Şi când a venit, mi-am dat imediat seama, cu îngrijorare, pentru că deja sunt îngrijorată de câteva zile, că băuse cu Morgazii, care sunt amândoi nişte beţivani şi că era turtă, bietul de el. Nu s-a putut împăca cu lovitura dată de sinuciderea lui Felipe, sărmanul, iar asta, la vârsta lui, poate deveni grav. Pentru că înainte era foarte bine, cu cei şaptezeci şi ceva de ani bine purtaţi, pe un drum liniştit spre optzeci, iar povestea cu Felipe, decizia lui Felipe a fost un accident pe care nu putea să-l prevadă nimeni. Ce s-ar întâmpla cu mine dacă ar păţi ceva, dacă în doar câteva săptămâni îl pierd pe Patricio, după ce l-am pierdut pe nebunul de Felipe? Mă şi văd îngropată în Iquique, cu sora mea: două babe singure, sărace, pline de riduri, trăind din amintiri, din amintirile mele, pentru că Estrella, sora mea, nici măcar amintiri nu are. Între împrejurimile lui Montparnasse, unde locuim acum, şi strada Arturo Prat din Iquique e o diferenţă substanţială!

Întotdeauna am spus că lovitura de stat militară, într-un fel, ne-a deschis ochii. Bărbaţii n-ar spune niciodată aşa ceva, cu atât mai puţin când sunt oameni politici sau când doar îşi dau cu părerea despre politică şi asta fac toţi chilienii fără excepţie, cei dintre graniţe şi cei din exil, dar noi, femeile, putem s-o spunem. Lovitura de stat ne-a făcut să cunoaştem lumea cu forţa. Şi acum nu ne mai putem întoarce, nici în Iquique, nici nicăieri. Nu există întoarcere; întoarcerea, acum, ar fi doar preludiul morţii.

Mi-a trebuit o veşnicie ca să-l scot pe Patricio din apartamentul din strada Victor Massé. Omul ăsta aşa de corect, aşa de echilibrat, aşa de cu picioarele pe pământ, profesorul de medicină impecabil pe care îl cunoscusem şi

care mă sedusese în studenţie, bărbatul de patruzeci de ani atletic, amestec de intelectual şi sportiv, cel de cincizeci de ani elegant, unul din creierele exilului chilian, se transformase într-un nihilist cu ochii ieşiţi din orbite, cu gura deschisă şi cu bale, cu vorba greoaie şi cu picioarele de lână, pe jumătate gaga, terminat de vinul ieftin. Benedicto Morgado, care nu se ţinea bine pe picioare, cu o faţă de satir idiotizat, propunea, stricat la cap cum e, să dormim toţi patru împreună şi am avut brusca intuiţie că Elvireta, de la înălţimea ei de femeie solidă, care stă bine pe picioare şi are vocea groasă şi care nu se dă în lături să spună porcării, mă privea cu ochi libidinoşi. Ce sperietură! Am reuşit în cele din urmă să-l scot în şuturi pe nefericitul de Patricio, şi în stradă, în linişte, la răcoare, am respirat uşurată.

— Uite ce e, Silvita, a zis el, găsindu-şi cu greu cuvintele. Eu nu voiam să-ţi spun niciun cuvinţel, iar acum, dimpotrivă, am ajuns la concluzia că trebuie să-ţi spun.

Se oprise în mijlocul trotuarului, îşi aranjase părul, îşi ştersese faţa plină de transpiraţie cu o batistă şi acolo în stradă părea mult mai puţin beat decât sus la Benedicto. „Acum se vede clar”, a zis, „acum se potriveşte totul”. Eu mi-am propus să am grijă de el, să-l cocoloşesc, să fac tot posibilul să-l pun iar pe şine, să-i fac pe plac şi să ne fie bine la amândoi.

— Să-mi spui ce?

— Multe lucruri, dar mai ales o chestiune concretă, foarte importantă pentru mine, pe care numai tu, aşa cum o să-ţi dai seama imediat, numai tu, Silvita, poţi să mi-o lămureşti.

Chiar în acel moment a venit un taxi şi ne-am urcat. A trebuit să-l împing puţin, să am grijă să nu se lovească cu capul şi după ce i-am spus adresa taximetristului, s-a uitat la mine şi şi-a dus degetul la buze, cu o anumită solemnitate, în timp ce mă mângâia pe mâini şi mai sus cu

mâna stângă, încă fermă, puternică. M-aş fi putut gândi că era o solemnitate tipică de beţiv, dar se vedea că era ceva mai profund la mijloc, care îl şi scosese din beţie. Ebrietatea, cea reală, rămăsese uitată în sufrageria strâmtă cu pereţii încărcaţi şi unde nişte marionete dădeau din mâini cu gesturi ciudate şi insistente.

Şi-a apropiat gura de urechea mea şi a şoptit cu voce înceată:

— Sunt foarte emoţionat, Silvita. Emoţionat până la lacrimi. Nici nu ştiu cum să-ţi explic ca să mă crezi. Probabil o să te gândeşti la ceva urât, sau o să mă urăşti, sau o să crezi că m-am transformat peste noapte într-un rahat! Cine ştie!

Când am trecut în mare viteză peste Pont de l'Alma, primele semne ale răsăritului zilei de duminică se iveau printre crengile copacilor, pe deasupra acoperişurilor, prin încrengătura metalică a turnului Eiffel.

— Paris! a exclamat Patricio, cu emoţie de metec, de sud-american decadent, şi bătrânul taximetrist, ridicând o mână, râzând, a repetat:

— *Toujours Paris!*

Am ajuns acasă, în apartamentul nostru de la etajul zece, cu vedere la marele spaţiu gol din jurul staţiei şi al turnului din Montparnasse, iar Patricio mi-a cerut să fac o cafea. După ce a luat prima înghiţitură şi era deja complet treaz, şi-a început partitura. Mi-a zis că era convins, arhiconvins că fusesem amanta lui Felipe Díaz. Făcuse o investigaţie minuţioasă, mi-a povestit că vorbise (şi eu m-am gândit că exagerează, că blufează, ca să vadă dacă recunosc) cu zeci de persoane, cu *Madame* Léotard, cu chelnerul de la terasa de lângă Dom, cu Abelardo Manzano, grasul, cu Alfredo Arias (ce-o fi gândit, cum o fi râs în sinea lui!), cu Benedicto Morgado şi Elvireta (ce dracu' ar fi putut să ştie caraghioşii ăştia doi!), cu prieteni de-ai lui Felipe, cu colegi de-ai lui de serviciu „şi, mai mult,

îţi spun, pentru că sunt înnebunit de curiozitate, de angoasă, am cercetat milimetru cu milimetru apartamentul lui Felipe şi am descoperit documente de o valoare probatorie irefutabilă, cel puţin pentru cineva care ştie şi pe faţă şi pe dos psihologia lui Felipe: o fotografie de-a ta de buletin în colecţia de fotografii ale amantelor lui, în afară de o fotografie cu un nud, cu faţa ascunsă în cearşafuri, dar muşchii, burtica, pizduţa" mi-a susurat, „toate seamănă teribil", a zis cu vocea atinsă de emoţie „seamănă cu ale tale, cu pizduţa ta…"

— Ce?! am ţipat, pierzându-mi controlul o fracţiune de secundă.

— Da, Silvita. Tu ştii că Felipe, în felul lui, era un colecţionar şi un fetişist şi fotografia asta a ta (a scos-o din buzunar, a ridicat-o ca să cadă pe ea lumina de la geam), care era aşezată lângă cea a nudului anonim, identic cu pictura lui Courbet, asta a fost pentru mine cea mai bună demonstraţie.

— Patricio, cred – am răspuns, recăpătându-mi încet calmul –, şi ţi-o spun cu cea mai sinceră preocupare, cu anxietate, cu toată dragostea, că după sinuciderea lui Felipe te-ai îmbolnăvit şi că eşti grav bolnav.

— Da, Silvia, de acord. Sunt bolnav, sunt pe marginea prăpastiei şi singura persoană care mă poate însănătoşi eşti tu. Sănătatea mea, posibilitatea de salvare, mentală şi fizică, este în mâinile tale.

— Cum? am întrebat eu, deşi deja ştiam, nu aveam nevoie să mai întreb.

— Povestindu-mi totul, a răspuns el, cu o expresie de implorare, cu ochii roşii, umezi. Povestindu-mi totul, cu cel mai mare lux de amănunte posibil. Pentru că, dacă mi-o povestesc alţii sau dacă o deduc eu din infinite indicii, continui să fiu bolnav, înveninat, asfixiat. Am nevoie să mi-o spui tu, cu gura ta. Trebuie să ştiu, şi asta imediat, de pildă, dacă nudul din fotografie eşti tu şi de câte ori ai

făcut amor cu Felipe şi cum. Înţelege-mă, te rog!

Am înţeles că eram prinsă în cursă, că picasem într-o cursă şi am avut, în acea clipă, o idee. Ca să câştig puţin timp. Ca un boxeur care se trezeşte brusc în ring, faţă în faţă cu un adversar mult mai puternic şi totuşi reuşeşte în prima secundă să-i dea o directă în mandibulă. Recunosc că am obiceiul ruşinos, printre altele, de a mă uita la box la televizor. Aşa că am lansat directa mea. L-am întrebat dacă nu-şi amintea de Nathalie Jarre, asistenta care lucrase cu el când venisem din Chile pentru ca el să facă un *stage*, o perioadă de practică în spitalul Salpêtrière.

— Adevărul e că îmi ieşise din cap, a zis, dar mi-am dat seama după privirea lui că lovitura, întrebarea la care nu se aşteptase, îl zdruncinase.

— Ah, am exclamat eu, frumos! Acum pe loc o să cer şi eu să particip la Conferinţa Femeilor de la Pekin. Domnul doctor poate să se distreze cu asistentele, să le giugiulească, să se culce cu ele în pauze şi apoi să-i iasă totul din cap cât ai bate din palme, iar, în schimb, dacă o femeie, ca să se consoleze, are o mică alunecare, toată viaţa va rămâne cu stigmatul de târfă, de femeie adulteră!

— Şi mica alunecare ai avut-o cu Felipe?

— Şi cu cine altcineva aş fi putut s-o am, Patito? Dacă e să spunem c-am avut-o! Cu omul de la prăvălia din colţ? Felipe era bărbatul cel mai la îndemână şi era mereu dispus la asta, mereu pregătit. O chestie comodă, nu ţi se pare?

Patricio şi-a înfundat capul în mâini. A stat aşa mult timp, tăcut, însingurat. Aveam aproape treizeci de ani împreună şi niciodată nu m-am gândit că ar putea fi aşa gelos. Că era de fapt aşa de obsedat de mine. L-am mângâiat pe cap, uşor, gândindu-mă la el şi în acelaşi timp la Felipe. Dacă eu aş fi fost amanta lui obişnuită, unica, ar fi fost poate mai bine pentru toţi: pentru el, pentru că aş fi devenit o soţie excelentă şi aş fi avut atâtea să-i povestesc,

pentru mine, pentru că mă îndrăgostisem până peste cap, de ce să nu recunosc, şi chiar şi pentru Felipe, care n-ar mai fi fost aşa de singur, la sfârşit, aşa de prost însoţit şi n-ar mai fi avut nevoie să ia acele pastile. Poate că nimeni nu ştie ce e de fapt iubirea, ce înseamnă un cuplu, o pereche desperecheată.

Când ne-am băgat în pat se făcuse ziuă. Am unit draperiile cu un cârlig şi dormitorul s-a făcut mai mult sau mai puţin întunecat. Gălăgia de pe stradă ne deranja, dar ferestrele închise şi draperiile reuşeau s-o mai atenueze.

— Vreau să te mai întreb un singur lucru, dar acum, Silvita, a zis Patricio, în întuneric, cu vocea îngroşată, schimbată, dar acum o să fie o întrebare ca în confesional la şcoala de maici: de câte ori?

— De câte ori?

— Da, de câte ori?

— De patru sau de cinci ori.

— De patru sau de cinci?

— Cred că au fost cinci, nu mai mult de cinci, în orice caz, dacă au fost şi astea.

Ce mai contează acum? Ce interogatoriu absurd! Ar trebui să-ţi fie ruşine.

— Cinci nopţi?

— Cinci după-amiezi, am răspuns, nu ştiu de ce, poate dintr-un acces de umor negru, ca să-l provoc, pentru că atmosfera din casa lui Benedicto şi a Elviretei mă contaminase.

— Cinci sieste!

— Patito…

L-am mângâiat pe frunte. Era agitat, iar în penumbra dormitorului am reuşit să văd că avea un fel de zâmbet amar, sarcastic.

— Te iubesc mult, Patito, şi o ştii bine…

— Şi eu la fel, Silvita, dar treaba asta mă doare ca dracu’… îmi vine să urlu!

— Păi urlă, atunci. Urlă! Cum deja e ziuă, vecinii nu mai pot să reclame.

— O să creadă că după ce ai venit acasă cu un beţivan fără direcţie, acum ai adus şi un urangutan de la zoo.

— Şi ce-mi pasă!

Patricio s-a ridicat, cu corpul lui martirizat de bătrâneţe, cu ceva rânduri de grăsime în jurul taliei, adus de spate, dar cu urme, cu resturi din vechea lui vigoare; a deschis draperiile şi fereastra şi a lansat, în aerul fierbinte şi zgomotos, un urlet fenomenal, căruia i-au răspuns lătrăturile isterice ale pechinezilor doamnei de la etajul nouă.

S-a întors în pat şi m-a întrebat, somnolent, dacă mă gândisem ce bună fusese ultima orgie a lui Felipe.

— Care ultimă orgie?

— Ia gândeşte-te, a zis. Felipe nu făcuse rabat la whisky-ul de cea mai bună calitate, Johnny Walker etichetă neagră, favoritul lui, nici la bulele din apa Perrier, pentru că nu-i plăcea apa, dar adora bulele – tu însăţi ai fost o bulă, a adăugat, şi i-am spus că nu era nevoie să devină jignitor, şi apoi, luând pilulă după pilulă, s-a dezintegrat într-un orgasm etern, în braţele morţii, nici mai mult, nici mai puţin, ale Parcei… Ce lux! Nu crezi?

— Odihneşte-te, Patito, i-am spus, mângâindu-l, sărutându-l pe cap.

— Cred că eu aş putea să ţin ceva mai mult, a zis. Pentru că Felipe Díaz, între pacea căminului, între fericirea domestică în braţele filosoafei şi orgia sinuciderii cu etichetă neagră, cu etichete funebre şi cu pilule care să-i dizolve conştiinţa, a preferat sinuciderea, iar eu, dimpotrivă, aş putea să fiu perfect fericit cu tine, fără să am nevoie de alcool, de pilule, de porcării, dar asta doar dacă o să-mi povesteşti tot. Înţelegi? Tot! Pentru că dacă nu-mi povesteşti tot, mă întorc în acelaşi rahat…

— O să-ţi povestesc tot, i-am spus, chiar dacă de fapt n-a

fost mai nimic, ca să te linişteşti. Dar mâine sau deseară. Acum trebuie să dormi.

L-am mângâiat pe sub cearşafuri, gândindu-mă că a povesti e un joc, o invenţie ciudată, iar a povesti tot, tot adevărul, episodul cu Alfredo, de pildă, era imposibil şi dintr-odată mi-am dat seama, cu surprindere, că avea o erecţie ca în vremurile lui bune, îndepărtate, în ciuda faptului că era pe jumătate adormit. Mi s-a părut o demonstraţie a faptului că tulburarea lui, dementa asta subită, nu era glumă. A suspinat, a şoptit fraze incoerente şi apoi, deja cu somnul sărit, a scos fotografia mai mare, cea care semăna cu tabloul.

— Seamănă foarte bine cu tine, a murmurat, cu o voce pe care o scosese probabil din fundul gâtului.

Nu i-am răspuns nimic. Ori mă omora, ori mă strangula, pentru că încă are putere, ori se salva şi ne salvam toţi.

— Nu vrei să te aşezi în aceeaşi poziţie ca femeia din poză?

Nici acum n-am zis nimic. El, atunci, a ridicat cearşafurile, care şi aşa de-abia se puteau suporta din cauza căldurii, şi mi-a acoperit faţa. Apoi mi-a îndepărtat piciorul stâng. S-a uitat la mine un timp, presupun, pentru că eu nu-l vedeam, şi probabil m-a comparat cu fotografia.

— Tu eşti, a susurat, urcându-se pe mine, penetrându-mă, fără să mă lase să-mi dau cearşaful la o parte de pe faţă.

— Da, i-am spus, eu sunt.

— Şi cum, a întrebat, sufocat, ştia tabloul?

— Presupun că da, am suspinat.

— Şi când ţi-a făcut fotografia?

— Nu mai ştiu.

Atunci m-a întrebat dacă fusese bine cu Felipe.

— E bine cu el? m-a întrebat din nou, ca şi cum Felipe ar mai fi fost viu.

I-am spun că da.

— Da, am zis.

— Mai bine decât cu mine?

— Cred că nu, i-am spus. Nu ştiu.

— Dar, oricum, ţi-e bine, ţi-era bine?

I-am spus din nou că da, dându-mi cearşafurile la o parte şi privindu-l în ochi. Era într-o stare de excitare furioasă, cu pupilele dilatate, cred că mă descurcam şi eu destul de bine.

— Da, i-am mai zis o dată, fără să mai fie nevoie şi am adăugat, printre dinţi, extaziată, cu un adverb pervers, aproape vulgar: Teribil de bine.

M-a întrebat dacă aveam orgasme cu Felipe şi i-am răspuns că da, normal.

— Bune?

— Bune, am susurat, răsturnată, în întuneric, făcându-i masaje la ceafă cu degetele şi am simţit cum se golea într-un orgasm prelungit, intens, ca în anii lui cei mai buni. Apoi s-a întors pe partea cealaltă a patului, pe partea cea mai întunecată, mormăind fraze fără sens, grohăind, făcând zgomot cu buzele şi chiar şi cu dinţii şi în scurt timp sforăia, în timp ce eu, în întuneric, aveam ochii deschişi ca nişte farfurii.

Deşi era duminică, erau trenuri care plecau spre oraşele de provincie şi zgomotele obişnuite de dimineaţă începuseră. Fusesem îndrăgostită până peste cap de Felipe, mi-o tot spuneam, aproape cu fascinaţie, dar nimeni nu ştiuse, nici doctorul, nici nimeni şi desigur nici Felipe, care trecea pe deasupra acestor lucruri şi nu era atent, nefericitul de el. Iar la doctor, la Patito, ţin mult, am pentru el o afecţiune pe zi ce trece tot mai mare. Sper să mai trăiască încă mulţi ani. Dar cred că a primit o lovitură foarte puternică, cu moartea lui Felipe şi cu toate poveştile astea, cu aceste obsesii stranii pe care şi le-a băgat singur în cap şi mi-e frică, adevărul e că mi-e foarte frică. Nu ştiu dacă nu am intrat pe un drum periculos şi dacă nu cumva o

să distrug tot. Dar, pe de altă parte, îmi spun că fantezia lui Patito e pericol, venin, boală de cap, dar în acelaşi timp e viaţă. Pentru că altfel, de unde ar scoate atâta energie? Poate că a scos-o de la Felipe, a supt-o de la el şi după ce s-a umplut astfel de energie, l-a lăsat acolo la capătul drumului, ca pe un sac gol, mort. A luptat cu fantasma lui, în întuneric, împotriva îngerului funest şi la sfârşit, după ocoluri şi întoarceri, l-a învins!

Calafell, Paris, iulie 1995, mai 1996